

**IDILĂ
ÎN CAȘMIR**
ȘI ALTE POVESTIRI

Meridiane

IDILĂ ÎN CAȘMIR

ȘI ALTE POVESTIRI INDIENE

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURA ȘI ARTA

În românește de *Valentina Ionescu*

CUVINT ÎNAINTE

Literatura unui popor de peste trei sute de milioane nu poate, firește, să fie cuprinsă într-un volumaș de cîteva zeci de pagini. Totuși povestirile strînse în culegerea de față au darul de a fi reprezentative pentru noua literatură a Indiei, literatură cu totul necunoscută la noi pînă acum cîțiva ani. Ele sînt ca un buchet de flori culese din marea grădină a acestei literaturi și, în mireasma lor, grădina și se dezvăluie întreagă, întocmai cum într-o scoică auzul deslușește frămîntul oceanului.

Clădită pe o tradiție multimilenară, noua literatură a Indiei își trage seva din viața și lupta de astăzi a noroadelor care trăiesc pe continentul indian. Diversitatea obiceiurilor și a limbilor vorbite de aceste noroadă este fantastică; ea amintește întrucîtva de vegetația luxuriantă a junglei. Și cu toate acestea, viața

oamenilor simpli e guvernată de aceleași legi și se desfășoară pe aceleași făgașe, sub toate latitudinile imensei țări.

În Pundjabul străjuit de culmile înalte ale Himalayei, ca și pe coasta Malabarului, în marile furnicare omenеști ca și în satele pierdute pe hartă, oamenii simpli sînt însuflețiți de aceleași năzuințe.

E ceea ce dovedesc cu prisosință povestirile din această culegere și ceea ce se străduiesc să arate, prin întreaga lor muncă de creație, autorii lor — scriitori militanți, care luptă în rîndurile maselor pentru propășirea și luminarea acestora.

Volumul se deschide printr-o povestire a scriitorului Prem Ciand, unul din întemeietorii literaturii moderne în limba hindusă și primul președinte al Asociației scriitorilor progresiști înființată în 1936, cu cîteva luni înainte de moartea lui. Idealurile care l-au însuflețit pe Prem Ciand îi inspiră și pe ceilalți scriitori, înmănunchați în acest volum. Crishan Chandar scrie în limba urdu despre viața aceluiași oameni sărmani, către care s-a îndreptat atenția lui Prem Ciand — scriitor de limbă hindusă. Mulk Raj Anand, Ibrahim Gialis și Manic Banerdji scriu de asemenea în limbi diferite, dar-limbajul operelor lor e comun.

Aceasta nu înseamnă cituși de puțin că scriitorii progresiști din India ar fi lipsiți de personalitate. Dimpotrivă, fiecare din ei are tră-

sături specifice nu numai poporului în mijlocul căruia trăiește, ci și propriei sale personalități creatoare. Dacă Prem Ciand este un realist sobru, Crishan Chandar e un liric, iar Mulk Raj Anand un rațional. Cu mijloace artistice pe mîna temperamentului și a formației lor intelectuale, toți acești scriitori urmăresc însă zugrăvirea vieții poporului, a luptei sale pentru libertate și progres. Ei ne înfățișează India reală, India de astăzi, care se trezește din toropeala unei exploatări coloniale de veacuri.

Una din noțiunile curente despre India și-a găsit formularea în expresia „țară a contrastelor”. Și într-adevăr, India este o țară a contrastelor, mai bine zis a contradicțiilor. Ca urmare a îndelungatei dominații a imperialiștilor englezi, contrastelor naturale li s-au adăugat numeroase și tragice contraste sociale: luxul nemăsurat al prinților feudali alături de foametea cronică a maselor țărănești, prosperitatea burgheziei industriale alături de mizeria proletarilor din marile aglomerații urbane, dezmățul „sahib”-ilor alături de crîncena umilință a „indezirabililor” paria.

Despre aceste contraste — și despre multe altele — vorbesc povestirile cuprinse în culegerea de față. Funcționarul umil și conștiințios din „Smerenie”, tînărul cizmar din „Nunta”, bătrînul meșteșugar din „Cizmarul și mașina”, țăranul sărac din „Idilă în Cașmîr” sau cel din „Minia”, ca și funcționarul din „Sclavul liber”

ajung pe căi diferite la adevăr. Unii dintre ei îl descoperă cu prețul unor suferințe cumplite. Semnificativ în acest sens este atitudinea funcționarului din „Smerenie”, care devine om în clipa când se trezește în el conștiința demnității umane, călcată în picioare de superiorul său englez. La fel de grăitoare este și evoluția țăranului sărac din „Minia”, care găsește drumul spre luptă abia când, după grele încercări, își dă seama de faptul că singur nu se poate răzbuța pe moșier și pe cozile lui de topor.

Unii dintre eroii povestirilor nu evoluează pînă la conștiința necesității luptei sociale. Bătrînul cizmar, îndrăgostit de mașina de cusut „Singer”, cade victimă idolului său — mașina îl strivește pe muncitor în regim capitalist. Familia funcționarului musulman, care a economisit bani vreme de 18 ani ca să-și facă o casă, e nevoită să ia drumul pribegiei tocmai cînd să se bucure de casa cea nouă. Ajunsă în Pakistan pe un drum presărat cu cadavrele celor măcelăriți din porunca imperialiștilor, familia aceasta e supusă unei asupriri sălbatice — în „propria-i țară”.

Cu o deosebită simpatie se apleacă scriitorii indieni asupra oamenilor simpli pe care-i zugrăvesc; aceștia sînt într-adevăr niște „flori ale pămîntului”, pe care nu le pot zdrobi nici tirania, nici mizeria adusă de tirani.

Concluzia ce se desprinde limpede din lectura tuturor acestor povestiri este că oamenii

simpli vor triumfa în cele din urmă asupra nedreptății de veacuri.

Și este meritul scriitorilor progresiști ai Indiei de a fi sugerat plastic apropierea acestui inevitabil triumf, dîndu-ne totodată o icoană veridică a realităților din marea lor țară.

PETRE SOLOMON

PREM CIAND
SMERENIE

Clubul cărții digitale 2024

Slujbașul este cea mai umilă ființă de pe fața pământului. Incruntați-vă la un muncitor: vă va răspunde încruntat. Vorbiți urât unui hamal, dacă vreți să vă arunce bagajele jos! Insultați un cerșetor, și el va găsi mijlocul de a vă face să roșiți pînă în vîrfurile urechilor. Pînă și măgarul, dacă e prea nemilos lovit, începe să zvîrle din copite! Altfel se petrec însă lucrurile cu un biet slujbaș: spuneți-i grosolănii, jigniți-l, ocăriți-l, loviți-l, el o să rabde totul fără să crîcnească măcar. Puterea lui de a-și înăbuși sentimentele întrece chiar și forța lăuntrică a unui yoga, după ani îndelungați de pocăire și autoperfecționare. Micul slujbaș devine întruchiparea mulțumirii, pildă de devotament, și de răbdare, mereu în-suflețit de idealul respectului. În el se îmbină toate calitățile. Și cu toate acestea, fericirea nu-i suride niciodată. Pînă și acoperișul de

paie al unei mizere colibe țărănești își are clipele lui de bucurie: în noaptea de Divali — sărbătoare a lămpioanelor — apare împodobit cu lumini! Il scaldă ploaia răcoroasă, îl mângie soarele ieșit din nori. Dar monotonia vieții unui babu¹ nu este întreruptă niciodată de nimic. Bezna zilelor sale nu e străbătută de nici o rază de lumină. Buzele sale nu sînt niciodată luminate de un suris.

Lala Fatehi Ciand era reprezentantul acestei triste specii umane...

În limba noastră, Fateh Ciand înseamnă „Luna izbîndei“, dar dacă ar fi să ne luăm după firea eroului nostru, mai curînd i s-ar fi potrivit numele de „Rob ale nereușitei“. Slujba nu izbutise să-i dea vreo mulțumire, nu ajunseseră să-și facă nici un rost în viață, prietenii ce le legaseră în toate! Băieții nu aveau, dar îl fericiseră cerul cu trei fete! Nici frații nu aveau. În schimb se pomeniseră pe cap cu două cumnate, deși n-avea para chioară în casă. Era un om bun și săritor din fire, încît numai cine nu voia nu i se urca în cap! Nici cu sănătatea nu se prea putea lăuda. Abia împlinise treizeci și doi de ani, dar în păr îi și luceau fire argintii, avea privirile stîlșite, era palid, cu obraji supti și cu umerii căzuți. Ii ticăia inima ca unui iepure fricos și brațele-i atîrnau moi ca

¹ Mic slujbaş (n. r.).

de cocă. În fiecare dimineață pleca la birou, de unde se întorcea acasă abia pe înserate. De unde să ia puterea să mai iasă în oraș după aceea? Iată de ce tot universul lui se mărginea la casă și la orele de serviciu. Prezentul și viitorul, cerul și iadul, totul se închidea în clădirea strîmtă unde-și avea biroul. Religia nu-l preocupa, dar nici petrecerile. Nici nu mai știa de cînd nu mai pusese mîna pe cărțile de joc!

Era iarnă și cerul atîrna greu de nori fumurii. La cinci și jumătate, cînd Lala Fatehi Ciand se întoarse acasă de la slujbă, găsi luminările aprinse și, ca de obicei, se întinse pe șarpoi¹, în odaia slab luminată ca să se odihnească puțin: măcar o jumătate de ceas. Simțea că altminteri n-o să aibă puterea nici să deschidă gura.

Deodată auzi un zgomot afară, în fața casei. Cineva îl striga pe nume cu glas tare! Fata lui cea mică ieși să vadă ce s-a întîmplat. Se întoarse în fugă cu vestea că sosise curierul de la agenție.

Șarda, nevasta lui Fatehi Ciand, spăla vasele în care pregătise cina.

— Întreabă-l ce poștește, o trimise ea. Tata abia s-a întors de la serviciu. Ce mai vor de la el?

Curierul răspunse:

¹ Pat de campanie (n. r.).

— Il cheamă sahibul¹. Zice că are neapărată nevoie de el!

Lala Fatehi Ciand se trezi din toropeală. Se ridică în capul oaselor și întrebă:

— Cine-i acolo?

— E ciapras² de la agenție, zise Șarda.

— Ciapras²? Ce vrea? Nu cumva mă cheamă sahibul?

— Ba da! Zice să te duci negreșit. Ciudat om mai e și sahibul ăsta al tău! Nu poate trăi o clipă fără tine! Nu-i ajunge că ai stat toată ziua la birou! Spune-i omului că nu poți să te duci. Ce poate să-ți facă? Să te dea afară din slujbă? Pagubă-n ciuperci! Chiar că n-o să ai de ce plînge după el!

Fatehi Ciand mormăi, vorbind parcă numai cu sine însuși:

— Cred că am făcut tot ce trebuia să fac! Ce-o mai fi vrînd acum? Ciudat!

Apoi se ridică gemînd și strigă ca să-l audă ciapras², care rămăsese în fața casei:

— Vin îndată!

— Mănîncă întîi! se supără Șarda. Dacă te pui acum la vorbă cu ciapras², uiți de toate!

Femeia îi întinse o strachină de linte fiartă. Fatehi Ciand se ridică de pe șarpoi, dar cînd văzu mîncarea, se așeză la loc. Privi mai întîi o clipă la strachină cu ochi flămînzi, apoi întrebă:

¹ Domnul (n. r.).

² Curier, comisionar.

— Dar copiii au mîncat?

— Au mîncat, fii fără de grijă! Au mîncat! îi întoarse vorba Șarda supărată, ca și cum s-ar fi așteptat la întrebarea lui. Și-a primit fiecare porția. Acum șezi și mănîncă!

În aceeași clipă, copilița mai mică intră în odaie și încremenî la cîțiva pași de șarpoi. Maică-sa îi aruncă o privire de leoaică furioasă. Se răsti la ea:

— Dar tu ce cauți aici? Du-te și te joacă în stradă!

— De ce țipi la copil? o dojeni Fatehi Ciand sperii fata! Vino încoace Cianni! Vino și șezi lîngă tăticu! Vrei să mănînci puțină linte?

Dar Cianni furișă spre maică-sa o privire speriată și fugi din odaie.

— După ce mîncarea e pe sponci, vrei s-o mai împarți și cu copiii? se supără Șarda. Ție ce-o să-ți mai rămînă? Că dacă îi dai celei mici, o să înceapă să se millogească și cea mare!

Din stradă se auzi iar glasul lui ciapras²!

— Mai repede, babudgi, că e tîrziu!

— Mai bine spune-i odată că nu te duci — și gata! se înfurie Șarda.

— Cum să nu mă duc? Doar de asta depinde bucățica mea de pîine.

— O să te bage în mormînt! Uită-te numai în oglindă. Arăți de parcă acum ai ieșit din spital!

Fatehi Ciand înghiți la repezeală câteva linguri de fiertură, bău un pahar cu apă și se grăbi să iasă afară, în stradă.

— Da' mult te-ai mai moșmondit, babudgi, îl certă ciaprasi. S-o luăm la picior, dacă nu vrei să te batjocorească sahibul!

Fatehi Ciand încercă zadarnic să se țină pe urmele lui ciaprasi; după cîteva metri se opri gîfîind.

— N-are decît să mă batjocorească, biigui el. Nu pot să alerg. Unde ne așteaptă: acasă sau la agenție?

— Ce să caute la ceasul ăsta la agenție?
— Îi răspunse ciaprasi. Ce, e slugă, să se spe-
tească muncind?

Ciaprasi era obișnuit să grăbească pasul, dar Fatehi Ciand nu mai era în stare de mult să alerge! Cum să mărturisească însă așa ceva? Era prea mîndru! Se strădui deci să nu rămînă în urmă, deși îi venea foarte greu. Îl înjunghia în piept, gîfîia... Apoi, deodată, îl apucă amețeala și tot trupul i se acoperi de o nădușeală lipicioasă, în timp ce în fața ochilor îi jucau cercuri mari de foc. Dar ceaprasi îi strigă, repezit:

— Hal, babudgi, grăbește-te! Ce te tîrăști așa, ca o broască țestoasă!

Celălalt abia izbuti să-i răspundă:

— Ia-o înainte, ciaprasi, și spune-i sahibului că vin și eu îndată. Și, cu răsufarea tăiată, se așeză pe marginea trotuarului și își cu-

prinse capul cu mîinile. Curierul nu mai spuse nimic, îl privi lung și își văzu de drum. Cînd rămase singur, pe Fatehi Ciand îl cuprinsese deodată spaima: cine știe ce era în stare păcătosul ăsta să-i spună englezului despre el? Într-o strădanie supraomenească se ridică și se tîrî mai departe. Era atît de istovît, încît și un copil ar fi fost în stare să-l doboare. Cu toate acestea merse mai departe, împleticindu-se. În sfîrșit ajunse și el la bungalow-ul sahibului.

Englezul se plimba cu pași mari pe verandă cu ochii la poartă, nervos din cale afară că nu vede pe nimeni sosind. Cînd apăru ceaprasi, îl întîmpină urlînd:

— Unde mi-ai stat atîta vreme?

Oprindu-se pe treptele verandei, curierul răspunse:

— Lui Fatehi Ciand i-a trebuit atîta vreme pînă s-a urnit la drum, că n-am mai stat să-l aștept. M-am întors aici tot într-o fugă!

— Ce ți-a spus babu? vru să știe sahibul. Vorbea în dialectul hindu, stîlcind îngrozitor cuvintele.

— Vine îndată. L-am așteptat un ceas încheiat, pînă s-a îndurat să iasă din casă!

Între timp sosi și Fatehi Ciand. Intră în curtea cea mare a bungalow-ului, se apropie și făcu o plecăciune adîncă în fața englezului.

— De ce ai întîrziat atît? zbieră acesta.

Cînd ridică ochii spre el, Fatehi Ciand se cutremură de spaimă.

— Abia ajunsesem acasă, de vreo jumătate de ceas, sahib. Dar îndată ce m-a chemat ciaprasii, am lăsat tot și-am pornit repede înapoi!

— Minți! Te aștept de o oră încheiată!

— Nu mint, sahib. Poate că am zăbovit cam mult pe drum... Nu mă simt bine... Credeți-mă, am plecat de acasă de îndată ce am fost chemat.

Englezul sfichiui aerul cu nuiua pe care o ținea în mînă. Se vedea limpede că era beat.

— Să taci, porcule! urlă el. Te-am așteptat mai bine de o oră! Să te iei imediat de urechi și să-mi ceri iertare!

Fatehi Ciand își înghiți ca pe un cheag de sînge cuvintele ce stăteau gata să izbucnească.

— Sahib, bîigui el, am muncit toată ziua la agenție! Zece ore la rînd... Ba mai mult, și niciodată nu am...

— Ți-am spus să taci, porcule! Apucă-te de urechi, n-auzi? Imediat!

— Dar n-am făcut nimic!

— Ceaprasii! Trage-l de urechi pe porcul ăsta! zbleră englezul, în furia beției.

Ceaprasii răspunse încet, dar cu hotărîre:

— Nu pot, domnule! E superiorul meu. Cum să-l trag de urechi?

— Trage-l cînd îți spun! Dacă nu, te snolesc în bătai!

— Sahib, nu vă supărați — încercă omul, dar eu, cînd m-am tocmnit la dumneavoastră, m-am tocmnit să muncesc, și nicidecum să fiu bătut. N-am să îngădui nimănui să mă înjosească. Sînt gata să vă îndeplinesc orice poruncă, dar n-am să înjosesc un semen de-al meu. Mai bine dați-mă afară. N-o să rămîn o veșnicie în slujba dumneavoastră și n-am chef să mă cert cu toată lumea pentru ea!

Ca ieșit din minți, englezul se repezi la el cu nuiua ridicată, încît ciaprasii, ghicind cele ce vor urma, o rupse la fugă.

În tot acest timp Fatehi Ciand tăcuse, înlemnit. Cînd sahibul văzu că nu era chip să-l mai ajungă pe ceaprasii din urmă, se repezi la bietul slujbaş, îl luă de urechi și trase de ele ca un smintit.

— Porcule! Nerușinatule! Nu vrei să mă asculți, hai? Du-te imediat la agenție și adu-mi dosarul!

— Care dosar, sahib? întrebă Fatehi Ciand, frecîndu-și urechile.

— Care, care!... Acum faci pe surdul? Nu ți-am spus o dată? Adu-mi dosarul! Ai înțeles?

Fatehi Ciand își mai veni în fire.

— Care dosar, sahib? repetă el. Care dosar vă trebuiește?

Simțea cum îl cuprinde indignarea. Nu știa ce vrea englezul, dar nici nu avea destul curaj să-l mai întrebe o dată despre care dosar.

era vorba. Mai ales că știa că sahibul când era furios nu mai ținea seamă de nimic. Cine știe ce se mai putea întâmpla acum, când era beat — amețit de whiskey și de conștiința puterii pe care o avea asupra celorlalți. De unde să știi ce-i mai trecea prin cap?

Și Fatehi Cland, făcând stînga împrejur, porni supus spre poartă.

— În pas alergător: comandă englezul.

— Nu pot să alerg, sahib, se împotrivi Fatehi Cland.

— Așaa? Nu poți? Ți-e lene, hai? Ei, stai că-ți arăt eu! Fuga, marș, n-auzi? Fuga, marș!

Și ghionturile se abătură ca grindina asupra sărmanului indian.

Fatehi Cland era doar un mic slujbaş la agenție, totuși era o ființă omenească și de-ar fi fost mai voinic n-ar fi răbdat să fie înjosit în halul ăsta de un bețiv. Dar se simțea prea slab ca să se împotrivească...

Ieși dar în goana mare pe poartă, în stradă.

*

La agenție însă nu s-a dus. De fapt englezul nici nu-i explicase cum se cuvine, care anume dosar îi trebuiește. Poate că beat cum era i se păruse că nici un era nevoie de lămuriri!

Fatehi Cland porni, împleticindu-se, spre casă: durerea și rușinea umilinței neașteptate îl ferecau în lanțuri grele. Da, vezi bine, sahibul era mult mai puternic decît el. Se mira însă cum răbdase totul, cu atîta supunere? Măcar de l-ar fi răspuns așa cum merita! Să-și fi ușurat sufletul! Să fi scos măcar papucul și să-i fi dat cu el în cap!

„Dar nu! Asta nu l-ar fi fost de nici un folos“, își spuse. Dacă ar fi ridicat mîna la el, l-ar fi împușcat. Și n-ar fi pățit nimic englezul pentru asta: în cel mai rău caz ar fi fost condamnat la două luni închisoare sau la o amendă de nimica toată! Dar pentru familia lui Fatehi, moartea tatălui ar fi însemnat sfîrșitul tuturor. Cine ar mai fi avut grijă de copii? Ar fi murit de foame pe stradă! Vai, de ce era atît de sărac! Să fi avut măcar o sumă de bani, cît de mică pusă deoparte, n-ar fi îndurat rușinea asta. Să-l fi împușcat după aceea, dar să-i fi dat măcar o lecție bețivului acela! Și așa Fatehi nu ținea prea mult la viață! Nu mai aștepta nici o bucurie! Dar nevesta, copilașii...

Fatehi Cland mergea abia ținîndu-și picioarele și mii de gînduri fără șir i se învîlburau în minte. De ce nu-și îngrijise sănătatea? Dacă ar fi fost ceva mai voinic!... Trebuia să poarte întotdeauna cuțitul la el... Bațem să-i fi tras o palmă englezului! Slugiile lui s-ar fi repezit, desigur, la el și l-ar fi bătut pînă la sînge.

Poate că l-ar fi omorât în bătaie!... Ei, și? În schimb ar fi aflat o lume că se găsise unul care nu se temuse să-și apere drepturile... Tot o să moară odată și odată, și tot or să rămână ai lui fără el. Dar o moarte ca asta are și ea o brumă de măreție.

Și acest ultim gând îl însufleți într-atît, încît se întoarse și făcu chiar cîțiva pași înapoi, spre bungalow-ul englezului. Deodată însă, hohotărîrea i se spulberă.

Sahibul plecase probabil între timp la club. De ce să-și mai atragă altă nenorocire pe cap? Îi ajungeau și cele de pînă acum...

*

Nu apucă bine să intre în casă, că Șarda îl năpădi cu întrebări:

— De ce te-a chemat? Ce-ai făcut acolo atîta vreme?

— Era beat, răspunse Fatehi Ciand trîntindu-se pe șarpoi. M-a înjurat cum i-a venit la gură, m-a batjocorit... Nu știu ce voia că n-a spus tot timpul, ca un papagal, decît atît: „De ce-ai venit așa de tîrziu? De ce ai venit așa de tîrziu?” Și i-a poruncit lui ceaprasî să mă tragă de urechi...

— Dar tu, de ce nu i-ai dat una cu papucul în cap? strigă minioasă femeia.

— Ceaprasî e un om cumsecade, continuă Fatehi Ciand. I-a zis o de la obraz: „Eu, dom-

nule, nu m-am tocmit la dumneavoastră ca să-mi bat joc de oamenii cinștiți!” După aia i-a făcut o plecăciune adîncă și pe aci l-a fost drumul!

— Bravo lui! Bine i-a făcut! Dar tu de ce nu l-ai pus un pic cu botul pe labe, cum se cuvine?

— Păi l-am pus eu! Ba am făcut chiar mai mult de cît atît! Cînd s-a repezit cu bățul la mine, am scos papucul! El dădea în mine cu bățul, eu dădeam în el cu papucul!

Șarda nu mai putea de bucurie.

— Adevărat! Parcă văd cu ce vîntăi l-ai împodobit mutra!

— Și încă cum! L-am pisat, nu alta!

— Bine i-ai făcut. Să fi fost eu în locul tău, nu scăpa teafăr din mîinile mele!

— Da... I-am tras o mamă de bătaie soră cu moartea... Dar acum ne putem aștepta la fel de fel de necazuri. Cine știe ce soartă ne paște. Pe mine, nici vorbă că au să mă dea afară din slujbă. Sau poate au să mă zvîrle chiar în închisoare...

— Dar ce, nu mai e dreptate pe lumea asta? N-a început el să te ocărăscă mai întîi? Și tot el a dat în tine întîi! Nu-i așa?

— Așa e... Dar cine o să mă creadă? Judecătorii au să fie de partea lui.

— Nu-i nimic! În schimb, de acum încolo nici un funcționar englez n-o să mai îndrăz-

nească să vorbească așa cu slujbașii mai mici!

— Dar dacă mă împușcă...

— Pentru asta ar trebui să ajungem întâi la judecată! Martori s-ar găsi berechet!

Fatehi Ciand zîmbi.

— Dar ce s-ar întîmpla cu tine și cu copiii?

— Nimic! Am căuta și noi să ne descurcăm și tot n-am pieri! Și apoi ce e mai de preț pentru om decît demnitatea? Cine și-o pierde nu mai e vrednic să-și crească copiii! Sînt mîndră de tine, barem l-al stîlcit în bătăi pe nemernicul ăla! Să știi că dacă i-ai fi răbdat fără să crîcnești vorbele de ocară, mi-ar fi fost silă să te mai privesc în ochi. Poate că nu ți-aș fi spus niciodată nimic, dar crede-mă, mi s-ar fi șters din suflet pentru totdeauna respectul pentru tine.

Și Șarda adăugă cu voce clară, liniștită:

— Orice ar fi să se întîmple, am să îndur totul cu inima ușoară! Stai! Încotro pornești?... Oprește-te omule!...

*

Fatehi Ciand țîșni deodată ca nebun din casă. Auzi glasul femeii care striga ceva în urmă-i, dar nu-i răspunse. Se ducea întins spre bungalow-ul englezului, dar nu cum pornise la drum prima oară, gheboșat de spaimă și abia tirîndu-și picioarele, ci sprinten, cu capul sus și purtînd întipărită pe chipu-i o expresie

hotărîtă. Parcă era alt om. Nu mai semăna cu micul slujbaș de agenție umil, gălbejit, lipsit de voință și demn de milă, ci devenise parcă un bărbat puternic, curajos, plin de energie, care știa ce are de făcut și căruia hotărîrea luată îi da forțe noi.

În drum se opri la unul dintre prietenii lui și îi ceru un baston gros. Apoi o luă la picior mai departe.

Între timp se făcuse ceasul nouă. Englezul era la masă, dar Fatehi Ciand nu-l așteptă pînă termină. Văzînd că servitorul se retrăsese la bucătărie, după ce adusese înăuntru ultimul fel de mîncare, împinse la o parte draperia de la ușă și dădu buzna în sufragerie. Încăperea era scaldată în lumina vie a becurilor electrice, iar pe podele era așternut un covor frumos, de preț. Nici măcar la nunta lui nu călcase Fatehi Ciand pe un asemenea covor! Sahibul îl fulgeră mînios cu privirea:

— Ieși afară! Cum îndrăznești să intri aici fără să ceri mai întâi voie?

Dar celălalt ridică bastonul:

— Mi-ai cerut dosarul. Iată, vi l-am adus. Vi-l arăt de îndată ce terminați cu masa. Pînă atunci însă, stau aici! Mîncăți în tihnă, nu vă grăbiți. Cine știe, s-ar putea să fie ultima cină din viața dumneavoastră!

Englezul rămase cu gura căscată. Nu-și putea lua ochii de la Fatehi Ciand, și în privirea lui se citea mînie și spaimă. Își dădea seama

că subalternul lui își ieșise din fire și își spunea că deși omul nu părea prea voinic, putea fi primejdios. Se vedea cât de colo că era în stare de orice. Sahibul simți că-l trec fiorii. E ușor să bați un ciine, cât timp știi că n-o să se repeadă la tine, dar când își arată colțul, stai să te gîndești bine pînă să dai în el. Același lucru se întimpla de fapt și cu el: cât timp fusese convins că Fatehi Ciand va îndura fără crîcnire batjocura și chiar loviturile, fusese viteaz nevoie-mare; acum însă, cînd îl avea în față pe diavolul ăsta, aproape de nerecunoscut, care la doi pași numai de el stă și-l pîndește, ca o fiară, îi urmărește fiecă mișcare... Își făcu deci socoteala că era mai înțelept să nu-l provoace. Bănuia că la primul cuvînt de ocară s-ar putea alege cu o lovitură de baston. Firește, el putea oricînd să-l dea afară din slujbă, sau chiar să-l zvîrle în închisoare, dar nu era în stare să evite scandalul și plictiselile ce s-ar fi ivit după aceea. Și fiindcă era din fire prudent, încercă să-l ia cu binișorul.

— De ce ești supărat pe mine, babu? — îl întreabă el cu blîndețe. Fie-mi îngădui să te întreb, de ce ești supărat pe mine? Ți-am făcut vreun rău?

— Nu e nici o jumătate de ceas de cînd m-ai tras de urechi și m-ai făcut cel puțin de zece ori la rînd: porc și ticălos. Așa de scurtă vă este aducerea aînainte, sahib?

— Cine te-a tras de urechi? Eu? Glumești, Fatehi Ciand! Ce, sînt nebun?

— Ciaprasi mi-e martor și au fost de față și slugile dumneavoastră.

— Dar... cînd s-a întimplat asta?

— Acum o jumătate de ceas! Ați trimis după mine, și cînd am sosit, m-ați tras de urechi și m-ați bătut!

— Cum se poate! Trebuie că am fost beat turtă? Mi-a dat se vede barmanul o porție prea mare de whisky și acum nu-mi mai aduc aîminte de nimic! Cum de am putut face așa ceva?

— Așa, carevasăzică! Ați fost beat, deci nu puteți fi socotit vinovat? Dar dacă m-ați fi împușcat? Aș fi murit și gata — nu-i așa? Bine! Dacă, după dumneavoastră, unui om beat îi este îngăduit orice, aflați că și eu sînt amețit de băutură! Și vă poruncesc și eu să vă trageți singur de urechi, să-mi cîreți iertare și să vă dați cuvîntul că n-o să vă mai bateți joc niciodată de nimeni, în halul ăsta! De nu, am să vă trag o bătaie soră cu moartea! Nici o mișcare! Dacă îndrăzniți să vă ridicați de pe scaun, vă sparg capul! Hai! Repede! Luați-vă de urechi!

— Știi că ai haz, babudgi! făcu sahibul, și rîse mînzește. Bine. Dacă zici că te-am insultat, poftim îți cer scuze!

— Apucă-te de urechi! Trage-te de urechi!

se încăpățîna Fatehi Ciand, învîrtînd amenințător bastonul prin aer.

Asta însă era prea mult! Cum? Să se supună el acestui obicei umilitor? Englezul încercă să se salte de pe scaun și să smulgă bastonul din mîinile slujbașului, dar acesta îl pîndea. Nici nu apucă să se ridice, că sahibul se și alese cu o lovitură zdravă în cap, de văzu stele verzi. Zăpăcit, își duse mîinile la cap și rămase așa cîteva clipe. Apoi urlă:

— Am să te dau afară!

— Voia la dumneavoastră! Nu-mi pasă! Dar aflați că nu plec de aici pînă nu vă trageți de urechi și nu-mi dați cuvîntul că de acum încolo n-o să mai îndrăzniți să vă purtați cu nimeni așa cum v-ați purtat astăzi cu mine! Dacă nu, păzea la ciomag! Și Fatehi Ciand ridică din nou mîna, gata să lovească.

Dar sahib nu-i uitase gustul, și se apucă repede de urechi.

— Ei, făcu el după aceea. Acum ești mulțumit?

— N-o să mai înjurați?

— N-o să mai înjur!

— Băgați bine de seamă! Dacă mai îndrăzniți să ocăriți pe cineva, n-am să stau mult pe gînduri și am să vă mai dau o lecție!

— N-am să mai ocărăsc pe nimeni, șopti sahibul repetînd în dialectul hindus cele auzite, stîlcind cuvintele.

— Așa. Și acum rămîneți cu bine! Țin să vă înștiințez că de azi înainte nu mai sînt în slujba dumneavoastră! O să primiți mîine și demisia mea! N-am de gînd să mai rabd în serviciul ăsta și apucăturile dumneavoastră urîte.

— De ce să demisionezi? Nici prin gînd nu-mi trece să te dau afară.

— Plec, pentru că nu mai vreau să am de-a face cu oameni grosolani și lipsiți de omenie. Iată de ce!

Și, cu acestea, Fatehi Ciand părăsi încăperea și cu sufletul ușurat se îndreptă spre casă. Se simțea învingător. Se simțea liber. Nu mai fusese nicicînd atît de fericit!

CRISHAN CHANDAR

NUNTA

O dată cu sosirea primăverii, mugurii dului au prins să se umfle, și ramurile lui golașe și uscate, scuturându-și pecetea iernii, s-au împodobit cu veșminte mai vesele, înții cafenii, apoi roșcate. Apoi, smicelele roșcate s-au prefăcut în ramuri verzi, mlădioase. N-a trecut mult și din ochiurile de pe trunchi au început să-și facă drum lăstarele fragede, subțirele, și mugurii au plesnit dând la iveală frunzulite crude, gingașe și mătăsoase.

Către sfârșitul primăverii copacul se fălea în bogatu-i veșmînt verde de frunze tinere și de lăstare plăpînde, ce-și întindeau brațele mlădioase în văzduh, parcă în căutarea cuiva. Frunzele gingașe, de-abia desfăcute, se înfiorau sfîșnic la atingerile blînde ale vîntului. În cornetele lor verzi solipeau ca argintul stropii cristalini de ploaie, gata să se reverse la fiecă tresărire, la cea mai mică adiere a

vîntului, întocmai ca preaplinul cupei unul paharnic amețit de băutură.

Apoi, cînd au sosit zilele calde și vara s-a înstăpînit în toate drepturile ei, fiecare mîlădiță s-a prefăcut într-o ramură, fiecare frunzuliță abia născută a deschis ochii, s-a întins, s-a dezmoțit, a căscat, și-a desfășurat cornetul, devenind în clipa aceea o frunză de un verde crud, ciudat îndoită și cu marginile crestate. Fața frunzelor, la început netedă, a prins cu timpul să se înăsprească. Și astfel s-a trezit la viață una din minunatele creații ale naturii.

S-au perindat și zilele verii, frunzele s-au înfiorat din nou, ramurile s-au gîrbovit parcă și papagalii au început să cîrție vestind sosirea toamnei.

O dată cu toamna au venit și albinele, dînd buzna asupra frunzelor acoperite acum cu un suc lipicios, care se prelingea de-a lungul coștelor în picuri grei, străvezii. Din desigur frunzelor s-a ivit rodul pîrguit, lunguieț, aromat, sîngeriu, cu sclipiri de nestemate. Frunzele fremătau de bucurie, iar în văzduhul îmbălsămat de aroma dulce a dudelor se înălțau peste zumzetul albinelor glasurile fetelor, strigătele păstorilor și pălăvrăgeala papagalilor cu penajul verde, care răsăreau pe neașteptate în tot locul, cu ciocurile lor portocalii. Sus, în înaltul albastru al cerului, aproape de norii pufoși treceau în zbor grăbit cîrduri de

păsări cu penele atît de viu colorate, încît păreau sclipiri dintr-o frîntură de curcubeu.

Către sfîrșitul toamnei, cînd crengile s-au scuturat de poame, frunzele au început să pălească și să se usuce. La început au apărut pe ele pete galbene, ca cele de pe pielea leproșilor, și petele au crescut mari, tot mai mari, pînă au acoperit frunza toată. Lipsită de veșmîntul său verde, sărmana frunză, golășă, străvezie, tremura în bătaia rece a vîntului, purtînd la vedere desenul nervurilor gîlbui sprijinite de vîna cea groasă de la mijloc, care alina domă unei coloane vertebrale trecea de-a lungul întregii frunze. Apoi a prins să sufle vîntul cel rece și frunzele galbene, firave s-au desprins și au căzut. Iar pomul a rămas golaș, păgubit și de frunze și de rod. Ramurile odinioară verzi s-au roșit ușor, au devenit apoi cafenii și în cele din urmă au îmbrăcat veșmîntul mohorît al sfîrșitului de toamnă.

La rîndul ei, iarna a înfășat grijulie fiecare rămurea, fiecare crenguță a pomului în giulgiu neîntinut de nea.

Navaz s-a uitat la dud, a oftat din băierile inimii și, luînd-o pe Cihuri de mînă, a dus-o spre banca de piatră de sub pom. În tăcerea nopții, arborele singuratic părea că-și pleacă urechea, nerăbdător, la un cîntec plămădit de tăcere. Sub crengi, Navaz și Cihuri se opriră, și ținîndu-și răsufllarea, părău a aștepta și ei

să prindă glas tăcerea. Dar nimic nu tulbura liniștea nopții.

Dudul creștea la marginea drumului, iar în vale, la picioarele muntelui, curgea un rîu. Din crengile copacului se cerneau fulgi mari, pufoși, care se pierdeau în apele plumburii. Pe celălalt mal se înălța ca un zid gros jungla cea deasă, încremenită parcă în nemișcare, ascunzînd mii de taine în inima ei. Din vale și pînă spre coamele semețe, munții erau învăluiți în mantia grea a tăcerii. Singuratică, secera lunii scînteia vîslind în adîncul apelor albastre și fără de hotare ale bolții cerești și privea tremurătoare și duioasă la tînăra Cihuri.

Domnea o liniște de nepătruns străjuită de razele lunii, în tăcerea veșnică, atotcuprinzătoare a nopții. Nimic nu tulbura liniștea măreață care-i înconjura pe Navaz și pe tînăra lui soție. Nici un sunet, nici o lumină trecătoare, nici o mișcare. Liniște încremenită sub clar de lună. Fiecare fulg ce se lăsa alene pe ramurile dudului căpăta în bătaia razelor, scilipiri de diamant. Pînă și chipurile lui Cihuri și Navaz împrumutau ceva din lucirea de gheață a fulgilor de nea, învăluiți de cîntecul gingaș al tăcerii. Intreg ținutul apărea scăldat de lumina argintie a lunii ce strălucea pe bolta întunecată și se răsfrîngea pe albul nesfîrșitelor întinderi de zăpadă, în lumina unei sclipitoare de spume a rîurilor din vale.

Lui Navaz i se părea că tot ce-i înconjura pe el și pe Cihuri, în prima lor noapte de dragoste, era făurit din raze de lună. Pînă și pe șalvării de mogul și pe cămașa tinerei femei ardeau ciudate flori de lumină, zîmbetul ei împrumuta ceva din lumina lunii, iar în urechile ei solipeau de-ți luau ochii cercelușii albi de argint. Și fața-i albă și atît de frumoasă părea și mai fermecătoare.

Navaz mai oftă încă o dată din adînc și, cuprinzînd-o pe Cihuri pe după mijloc, o trase la pieptul lui. Era obosit, dar nespus de fericit. Cihuri era soția lui.

Tînăra femeie văzuse lumina zilei în satul vecin Nagargaon, aflat pe drumul cel mare ce duce la Tahsil, la un kilometru și ceva de satul lui. În acea zi cei doi tineri se căsătoriseră, dar fusese o cununie fără oaspeți, fără muzică, fără alai și cîntece de nuntă. Tatăl mirelui era un biet cizmar tare nevoiaș, iar părintele miresei, cîrpaci în sat la el, era și mai nevoiaș decît cuscrul lui. Ninsese mult în ajun și toate drumurile spre Tahsil fuseseră înzăpezite. Dar chiar fără a mai socoti nămeții, rămînea sărăcia; și sărăcia e cu mult mai rece decît zăpada și mai nemiloasă decît iarna. Iată de ce nunta lor a fost modestă, fără nuntași, fără cîntec de flaute și fără mîncăruri alese.

Navaz s-a dus să-și ia mireasa așa cum te-ai duce după un lucru de folosință la tine în gos-

podărie, și nicidecum ca după aceea pe care o aduci în casă ca soție. A plecat la drum cu noaptea în cap și pînă la amiază a ajuns în satul vecin. I-a cununat judele. Asta l-a costat pe Navaz numai șaptesprezece rupii¹. Cerceii de argint i-a dat cu chirie giuvaergiul, pantofii miresei îi cususe el, cu mîna lui, iar toate celelalte de trebuință — șalvarii și cămașa urzită cu mătase, basmaua roșie, podoa-bele de sticlă de prins în păr și inelul de argint — le-a luat cu banii cîștigați pe opt perechi de pantofi.

Prima pereche de încălțăminte Navaz a făcut-o pentru perceptor. Dar perceptorul nu i-a dat pe ea nici măcar o paisa². Pe a doua pereche, Navaz a izbutit să ia, cu chiu, cu vai, cinci rupii și un sfert: fuseseră comandați de domnul primar! A treia pereche o lucrase pentru soția mai-marelui comunității lor religioase care, firește, ar fi fost bucuros să nu-i dea nimic pe ei. Dar femeii lui, aflînd că Navaz are de gînd să se însoare, i s-a făcut milă de el și i-a dat trei rupii și jumătate. A patra pereche de pantofi Navaz a făcut-o pentru Muhammed, un țaran din satul lui. Muhammed dorea o pereche de pantofi care să-l țină cel puțin trei ani, pe care să-i poarte prin noroi și prin zăpadă și potcoviți cu placheuri al căror bocănit să se audă de departe; mai dorea

¹ O rupie = cca. 2 lei (n. r.).

² Un bănuț (n. r.).

ca pantofii să fie mari și grei ca, la nevoie, și în caz de-ar ajunge la bătaie, să poată ușor strivi cu ei capul ajutorului de perceptor din sat. Mulțumit de munca lui Navaz, țaranul îi dăduse șapte rupii și trei sferturi, spunîndu-i:

— Fiule, știu că încălțările astea nu fac mai mult de cinci rupii, dar fiindcă te pregătești de nuntă, țin șapte rupii și trei sferturi! De ce nu, dacă îmi dă mîna...

A cincea pereche Navaz i-a vîndut-o supra-veghetorului Hadja Guleam Huseim pe două rupii întregi. A șasea pereche a cumpărat-o nevasta unui brahman din casta bhatia¹. Cum s-a încălțat cu ei, femeia n-a găsit altceva mai bun de făcut decît să fugă din sat. Brahmanul l-a găsit vinovat de isprava asta pe Navaz. Zicea că dacă tînărul nu i-ar fi făcut nevesti-si pantofii n-ar fi fugit. Parcă atîta așteptase sărmana femeie ca să poată fugi de la bărbatu-său. Adevărul e că Navaz își dăduse multă osteneală: îi croise din piele aurie și-i brodase cu fir de argint. Promise pe ei nouă rupii. A șaptea pereche îi comandase Ceaughri Rahmat Ali — deputatul districtului lor la Adunarea legislativă din Cașmir. Ii făcuse o pereche de pantofi din piele de vițel, moale și subțire ca hîrtia, ușori ca o bărcuță. Dar deputatul nu fusese în stare să-i dea pe ei decît două rupii și jumătate. Ii făgăduise să-i dea

¹ Castă de negustori în India de vest (n. r.).

ce mai rămăsese după ce-și va fi adunat ro-
dul ogorului.

A opta pereche Navaz o făcuse pentru so-
ția lui. Cu câtă dragoste lucrase la ei! Nu-
mai după ce isprăvi cu toată munca asta putu
cumpăra cele de trebuință la nuntă: șalvarii
și cămașa din țesătură urzită cu mătase, bas-
mauă roșie și mărgелеle de sticlă. Tânărul soț
rîse încetișor:

— De ce rîzi? îl întrebă Cihuri.

Navaz atînsese cu mîna cămașa ei, murmu-
rînd:

— Frumoasă cămașă, Cihuri!

Apoi îi atînsese șalvarii:

— Și șalvarii sînt tare frumoși!

După aceea Navaz apucă ușor cosița soției
sale și o scutură pînă ce mărgeluțele de sticlă
cu care era împodobită prinseră să sune. Clin-
chetul lor delicat se ridică melodios în văz-
duhul rece și se stînsese încetișor, undeva, în
depărtare. Navaz rîse și mai scutură o dată
cosița.

— De ce rîzi? întrebă Cihuri.

— Și cosița ta e minunat de frumoasă!

Cihuri îl privi înciudată:

— Ce-i cu tine? Ai înnebunit?

Navaz rîse din nou. I se părea că toate
acestea sînt jucării: jucăriile inimii lui, fău-
rite din sudoarea și sîngele lui. Toată pute-
rea și tot dorul lui de viață ajutaseră să se
înfăptuiască aieva flori albe ce străluceau

pe cămașa și pe șalvarii lui Cihuri, podoabele
de sticlă din părul ei și basmauă frumoasă de
mătase. Cum să nu se simtă fericit? Trăia
acum o noapte de vrajă. Tinăra femele era
atît de frumoasă și era atîta liniște în jur!

Navaz o văzuse pentru prima oară pe Cihuri
cu un an în urmă, pe cînd dudul abia își îm-
brăca primele frunzulițe. Iar acum, iat-o, e so-
ția lui și stă alături de el, sub ramurile grele
de omăt, ale aceluiasi copac. Cum să nu se
simtă fericit? În oaza ferită a dragostei lor,
trăia aieva visul de aur al dimineții vieții
sale. Prea priceput în ale dragostei nu era
ca să spună vorbe mari, să-și ascundă adevă-
ratele simțăminte sau să facă pe îndrăgosti-
tul. Nu știa să omoare iubirea cu otrava filo-
zofiei. Își dădea seama că nu e decît un biet
cizmar neștiutor de carte, însuflețit de o mare
dragoste de muncă. În schimb aducea în dar
iubitei toată înflăcărarea tinereții; toată căl-
dura dragostei lui. Navaz nu era dintre neferi-
ciții ce n-au lubit niciodată, n-au gustat nicio-
dată din bucuriile și amărăciunea dragostei și
n-au cunoscut niciodată scurtele clipe de extaz
în care omul recîștigă parcă paradisul pierdut:
acele clipe cînd bobocii se deschid zîmbind în
chip de trandafiri învolți și păsărelele zburdă
prin culburi. Clipe pline de fericire — dar
atît de scurte! Farmecul lor îl retrăiești în
amintire și după ce au apus anii tinereții și
lumina soarelui pălește în scăpataț și se lasă

întunericul. Mireasma dragostei stăruie și în umbrele ce se înalță o dată cu înserarea și în veșmîntul cernit al nopții.

Cît de liniștită și de tăcută era prima lui noapte de dragoste! Să fie oare aidoma ei toate nopțile de dragoste?

În timpul zilei oamenii se pleacă sub povara suferințelor și a necazurilor, dar o dată cu înserarea, tot ce e rău și urît pierе. De nepătruns sînt тайфеле nopții — cînd totul adoarme și doar dragostea veghează. De mii și mii de ani, o dată cu milioane de stele, noaptea aduce omului prinosul ei de iubire.

Cihuri tresări la atingerea soțului ei. Trupul ei tînar aștepta parcă într-o încordare mîngîierea mîinii lui, a cărei atingere avea să-i trezească la viață simțurile adormite încă. Se înfioră și se lipi de Navaz. O forță de nestăpînit o atrăgea în brațele lui și inima-i bătea să se spargă. Nici nu mai îndrăznea să respire. Și cînd simți pe buzele ei răsufierea lui fierbinte, apoi atingerea răcoroasă a buzelor lui se înfioră din nou. Acî, în cetatea zăpezilor, primul lor sărut fu rece, înghețat — un sărut în zăpadă. În jurul lor numai zăpadă, dar înăuntrul lor îi ardea un foc mistuitor: văpăile sărutului minunatei, neprețuitei lor tinereți.

Navaz simțise și el înfiorarea catifelată, blîndă și rece a buzelor ei gingașe și răcoroase ca petalele unui trandafir, pe care ză-

pada se topea sub sărutul lui ca un turture de gheață sub razele soarelui. Rîse.

— Ce-i cu tine? îl întrebă Cihuri.

— Mi-am adus aminte de lanul acela de grîu...

— Mi-ai dat atunci în dar poame...

Lanul începea chiar la ieșirea din satul lui Cihuri și se întindea de-a lungul drumului ce ducea la Tahsil. În ziua aceea Navaz ducea niște pantofi domnului inspector de poliție, cînd zări deodată, după un tufiș, un stol de prepelițe. La apropierea lui se făcură toate nevăzute în lanul ce se întindea pe pîrîniș pînă în vîrfurile dealului. Spicele de grîu luceau ca aurul în bătaia soarelui. Inima lui Navaz prinse deodată să tresalte de bucurie. Poate pentru că era primăvară, pentru că era tînar și fără griji, sau pentru că era cald și bine.

Grozav ar fi vrut să prindă cîteva prepelițe! Luă pantofii la subsuoară, se apropie tiptil de ogor, se întinse pe burtă și porni tîrîș, ca ostașul ce se furișează spre tranșeele inamicului. La trecerea lui, spicele, tulburate foșneau ușor, dar se îndreptau de îndată, legănîndu-și din nou căpșoarele în soare. Țiuitul prepelițelor pitite în holdă se auzea aproape de tot.

Navaz se tîrî mai departe, tăcut și se apropie tot mai mult de ele. Dădu peste o tufă verde, grea de poame, din care prepelițele ciu-

guleau în voie. Se ridică afuncl într-un cot și-și zvirli batista, dar în aceeași clipă, din cealaltă parte a tufișului își luă zborul o basma roșie, acoperindu-i batista. Desluși apoi doi ochi mari, speriați, care îl priveau țintă. Uitându-se după tufiș, o descoperi pe Cihuri. Ședea ghemuită stringînd capătul basmalei roșii în mîna. Cîteva clipe s-au privit în tăcere, înspăimîntați. Apoi au întins amîndoi deodată mîinile spre basma.

— Sînt prepelețele mele! strigă Cihuri.

— Ba, ale mele!

— Dar cine ești tu? Nu ești din satul nostru!

— Prepelețele nu țin de nici un sat! Vin de dincolo de ținutul nostru și pleacă din nou, îndată după seceriș!

— Lasă prepelețele! se supără fata.

— De ce? se încruntă Navaz.

Cihuri îl privi. Îi plăcea flăcăul acesta oacheș, cu fruntea înaltă, senină, cu grumaz puternic, nas drept, buze subțiri și bărbuța rară. Și pentru că Navaz îi plăcuse, lăsă tulburată ochii în jos.

— Cum te cheamă? o întreabă Navaz.

— Cihuri! Sînt fata cizmarului de aci, din sat.

— O! se miră Navaz. Vasăzică, sîntem neamuri! Și eu sînt cizmar. Mă cheamă Navaz, adăugă el, și locuiesc în cătunul de colo...

— Nu cumva ești feciorul lui Sah Dji? rîse Cihuri. Tata îl cunoaște bine!

Navaz făcu un pas înainte și întinse mîna spre basmaua sub care se zbăteau păsările prinse. În aceeași clipă întinse și Cihuri mîna.

— Bine, făcu el împăciuitor, ia-ți basmaua. Ale tale să fie prepelețele!

Fata luă din mîinile lui basmaua în timp ce Navaz se străduia să pună mîna pe prepelețele ce se zbăteau sub batista lui. Pe chipu-i se citi deodată dezamăgirea.

— E numai una! strigă el, și scoase de sub batistă pasărea care bătea din aripi, străduindu-se să scape din strînsoarea mîinilor lui.

— Da, una este! șopti Cihuri.

— Ia-o tu! — și îi întinse pasărea.

Cihuri luă între buze ciocul prepeleței, o mîngîie dragăstos, o sărută și înapoind-o tînărului, zise:

— Nu! Ține-o tu!

Navaz atinse și el, cu buzele, ciocul prepeleței. Cihuri rîse și-și acoperi obrazul cu basmaua.

— Hăi să-l dăm drumul! o îndemnă el.

— Bine, șopti Cihuri.

Și bătînd din aripi, prepeleța se înalță ca săgeata spre cer, sus, tot mai sus. Cei doi tineri îi urmăriră zborul. O dată cu pasărea se avîntau parcă și nădejtile lor. Dar ea își adună aripile, se lăsă brusc din înălțimi, apoi pieri, undeva, în depărtare.

Cihuri și Navaz se priviră drept în ochi. Erau amândoi cucăți pe pământ, despărțiți doar de tufiș. Dulcea mireasmă a rodului în pîrg le mîngîia nările. Culeseră fiecare cîte un pumin de poame coapte, galbene, pe care și le dădură în dar unul, altuia.

Acum, după un an de zile, simțeau iar plutind în aer mireasma dulce din ziua primei lor întîlniri. Undeva, sus, în jurul lunii parcă, zbura o prepeliță; deasupra covorului de zăpadă se înălțau spicele de grîu bogate, aurii, iar în văzduhul încins de dogoarea amiezii răsună cîntecul primăverii — cîntecul pe care-l îngînau și inimile lor. Navaz rîse ușor. Rîse și Cihuri.

— De ce rîzi? o întrebă el.

— Mi-am adus aminte cum te-a bătut tata!

Pe Navaz nu-l bătuse tatăl fetei, ci tatăl lui. Bătrînul îi trăsese o bătaie zdravănă tînarului său fiu. Să vedeți cum a fost. Venise timpul iarmarocului și Cihuri rîvnea la o salbă: o salbă ca toate celelalte, făcută din bănuți rotunzi de aramă, cum avea și păstorița primarului. Dar giuvaergiul nu voia să lase salba pe mai puțin de cincisprezece rupii! Navaz, înflăcărat, îi făgăduise fetei că-i va cumpăra una. Dar cu ce s-o ia, nefericitul? De unde să găsească el cincisprezece rupii? În cele din urmă, cînd văzu că nu mai era nici o nădejde

— și pînă la iarmaroc nu mai rămîneau decît patru zile! — luă binișor din casă niște pantofi pe care tatăl său îi lucrase pentru un țaran și-i vîndu. Cum luă banii, îi îngropă sub un tufiș, în curte. Degeaba l-a bătut bătrînul, degeaba l-a tot întreat: „Spune-mi, păcătoșule unde ai pus banii?” Navaz n-a scos o vorbă. În schimb, cu două zile înainte de iarmaroc, șterpeli o bucată de piele crudă, nelucrată încă, pe care cizmarul abia o cumpărase, se duse cu ea la Tashil și o vîndu. De astă dată tatăl său l-a snopit în bătai, l-a batjocorit, l-a ținut de rău. Dar degeaba: Navaz a rămas neînduplecat. A avut tăria să nu spună nimic și să păstreze ascunse prețioasele rupii. După ce cumpără de la iarmaroc salba, i-o dăruie cu un aer nespus de solemn lui Cihuri. Ce fericit se simțise în ziua aceea! Nu fusese în stare să zîmbească măcar, fiindcă-i era obrazul vînat și umflat, dar în acele clipe ochii îi luceau de fericire și îi rîdea inima de mîndrie. Și cînd Cihuri își prinsese salba la gît, privirile lui se aprinseseră atît de vii, încît ai fi putut crede că nu-i dăruise o salbă ca toate celelalte, din bănuți de aramă, ci un palat cu totul și cu totul din marmură! Vorba aceea, din bătrîni: dragostea e oarbă. Ochii îndrăgostitului nu fac nici o deosebire între o salbă de aramă și un monument durat din marmură de preț!

Cihuri îl privise cu recunoștință, atinsese salba cu mâinile și, alintându-se, șireată, șoptise :

— Cît e de urîtă !...

Navaz zîmbi, clătină din cap și, întorcîndu-se, privi spre căsuța-i părintească, ce se zărea în depărtare. Acolo dormeau părinții lui. Trecuse de miezul nopții și feciorul lor se întorcea acasă cu tînăra lui soție. Un timp, Navaz și Cihuri merseră prin locuri unde zăpada era destul de mare. Dar Cihuri, aidoma multor milioane de femei de pe acest pămînt, nu fusese niciodată legănată în leagăn, în fragedă pruncie, nu călătorise niciodată în lectică și nu se suise niciodată într-o trăsură. Se număra printre acele femei care pășesc de-a dreptul pe pămînt toată viața, din primele zile ale tinereții lor și pînă la bătrînețe. Iar în ceasul cînd moartea se apropie de ele pe furiș, cu pas ostent, șovăitor coboară de-a dreptul în peștera întunecată a mormîntului. Toată viața lor chinuită se tîrăsc ostentite și sleite de vlagă, trudind din răputeri. Dar tot femeile aduc primele, în văzduhul înghețat, mesajul primăverii. Să fie oare adevărat că în drumul vieții lor de femei muncitoare, nu le va aduce niciodată ușurare lectica, și că sînt sortite să se tîrască înainte deznădăjduite, împiedicîndu-se și căzînd, fără odihnă și fără rază de nădejde ?

La început Cihuri păși prin covorul gros de nea alături de Navaz. Era o noapte cu lună plină și, din pricina ceței umede, zăpada prinsese o coajă tare ca piatra. Dar tînărul ei soț era alături, și brațul lui puternic sta gata în orice clipă să-i vină în ajutor. După un timp însă pasul ei deveni mai șovăielnic. Împiedicîndu-se mereu, nu mai putu ține pas cu bărbatul ei și în cele din urmă nu mai avu putere să înainteze. Zîmbind, Navaz o luă în brațe și o ridică pe umărul lui. Și așa merseră mai departe.

După un timp Navaz se uită din nou spre casa lui și zise :

— Uite, mai avem puțin și ajungem !

— Acum pot să merg și singură, șopti Cihuri.

Dar tînărul nu-i dădu drumul. Căsuța lor de lut cu gard de lemn era aproape toată troienită. Poarta îi aștepta deschisă și Navaz intră în ogradă. Era întuneric și liniște. Nimeni nu le ieși în întîmpinare. Părinții lui Navaz, crezînd că fiul lor o să se întoarcă de-abia a doua zi, se culcaseră. De unde să-și închipuie că el se va încumeta să străbată pe o noapte geroasă ca aceea tot drumul înapoi și că se va întoarce la miezul nopții ? Din casă se auzea răsufierea celor ce dormeau. Cihuri se uita la noul ei cămin : nu se deosebea cu nimic de cel pe care-l părăsise. Și la ei în

ogradă era o căsuță cu o singură încăpere, întocmai ca aceasta. De altfel, în afară de primul din sat, toți țărani aveau case la fel, în care viețuiau înghesuiți la un loc cu copiii lor, cu vitele, oile și caprele. De veacuri, țărani indieni trăiesc așa.

Un miros bine cunoscut încă din copilărie izbi nările lui Cihuri: mirosul bălegarului și al urinei de vită, amestecat cu izul pătrunzător al pieilor puse la tăbăcit. Da, era la ea acasă!

Navaz o lăsă binișor jos. Din casă se auzi iar răsuflarea celor ce dormeau. Rămaseră îndelung unul lângă celălalt, fără să scoată un cuvânt, sprijiniți de stîlpul șopronului. Apoi Navaz șopti:

— Să nu-i trezim...

Se aplecă, trecu sub șopron, luă o piele și o întinse pe jos. La dreapta zăceau clăie peste grămadă sculele lor de cizmărie, iar în stînga dormea o oaie cu mielul ei. După ce acoperi pielea cu o plapumă veche de lînă, tînărul se descălță și se culcă. Apoi chemă încetișor:

— Vino Cihuri...

Se scuseră cîteva clipe. Cihuri rămăsese sprijinită de stîlp. Apoi se aplecă, își scoase pantofii și se întinse pe plapumă. Mîngieie încetișor blana mătăsoasă a mieluțului și simți o zvîcnire caldă în sufletul ei. Poate că se tō-

pise în sfîrșit gheața ce-i ferecase inima? Incepu să plîngă.

— Ce-i cu tine, Cihuri? o întrebă speriat Navaz și, cuprinzînd-o în brațe, îi șterse lacrimile.

— Mi-am adus aminte de mama... rosti ea printre lacrimi, suspinînd.

A doua zi, în zori, cînd mama lui Navaz se trezi și ieși în ogradă, își zări sub șopron, în fundul curții, feciorul și noia. Dormeau îmbrățișați. Capul lui Cihuri se odihnea pe umărul lui Navaz. Avea încă pe obraji urme de lacrimi. Așternuseră sub ei o piele veche. În dreapta se aflau sculele lor de cizmărie, iar în stînga dormea oaia cu mielul ei. Deasupra lor străjuia luna argintie și din crengile copacilor se cerneau lîn fulgi groși de zăpadă. Totul părea atît de neprihănit! Intr-adevăr, dacă mai putea fi vorba în lumea asta de dreptate, bunătate și frumusețe, ele se aflau atunci în fața ei, sub șopronul acela. Lacrimi de duioșie umplură ochii mamei. Din tot sufletul ar fi vrut bătrîna să-i cuprindă în brațe pe cei doi copii, să-i ia pe genunchii ei, să-i mîngieie. Tulburată de marele și sfîntul simțămînt al dragostei de mamă, se înfioră. Își plimbă privirile fericite asupra ogrăzii și înfruntînd parcă nenumăratele greutăți și lipsuri rosti: „Priviți! Luați bine aminte! Aveți în fața

voastră două dintre minunatele flori ale pământului!"

Vedea parcă pentru prima oară frumusețea, curățenia și bunătatea răsărind în mijlocul murdăriei, grijilor, suferințelor și lipsurilor în care trăiau...

MULK RAJ ANAND

CIZMARUL ȘI MAȘINA

În afara naivității caracteristice, în egală măsură, bătrînilor și copiilor de-o seamă cu mine, de Saudagar, cizmarul din satul nostru, mă lega pasiunea noastră comună pentru mașini.

E drept că pe Saudagar îl interesa o singură mașină: o mașină mică de cusut, pe care croitorul satului o expunea, în văzul tuturor, în pragul atelierului său întunecat și înăbușitor. Uneori, țăranii de pe colinele din împrejurimi nu pregetau să străbată cincizeci de mile, drumul de la casele lor pînă la noi, pentru a admira mașina de cusut, fără picior, neagră, posomorîtă parcă, și capacul ei de lemn împodobit cu frânze de vopsea galbenă. Mașina, ca un șobolan viol și lunecos, se înfîșea în zecile de metri de țesătură, cu o viteză înspăimîntătoare.

Pe vremea aceea mă duceam în fiecare dimineață în oraș. Eram elev, vedeam mașini multe și îmi plăceau toate, fără deosebire. Îmi plăceau deopotrivă locomotiva uriașă, al cărei pufăit mă deprinsesem să-l imit în recreație când ne jucam de-a trenul, și gramofonul, căci din pînă la lui nădăjduiam să aud izbucnind într-o bună zi și glasul meu; îmi plăcea și automobilul cu care notarul și negustorul de bumbac Lalla Sain Das l-a plimbat pe tata în ziua alegerilor, și bicicleta pe care venea la școală dascălul nostru cel tânăr, și turbina centralei hidroelectrice de la confluența celor două canale, ce scotea niște sunete asemănătoare cu sughitul monștrilor urlători de fier și oțel de la uzinele din Dharival, unde se transformă în țesături bumbacul și lîna din satul nostru. Văzusem la oraș și mașini de cusut, dar nu semănau cu aceea a croitorului nostru: erau mașini de cusut cu picior, fixate de un scaun cu o curea. Baha-ud-din, croitorul de la Bazarul central, ședea toată ziua la aplecat peste o mașină ca asta. Iar în atelierul de cizmărie a lui Bhalla, meșterul cosea papuci pe o mașină aproape la fel.

Într-o bună zi — n-aveam nici o treabă — m-am apropiat de ușa jalnicei colibe a cizmarului și l-am găsit pe meșter cu ochii țintă spre cealaltă parte a străzii, unde croitorul Bhaghirath învîrtea de zor mînerul mașinii lui de cusut.

— Moș Saudagar — i-am strigat eu — dumneata te istovești tot cusînd la tălpi din bucățele, dar mușterii dumitale tot nu-s mulțumiți! Spun că papucii pe care-i faci nu-s buni de nimic, că trece apa prin ei. De ce nu-ți cumperi și dumneata o mașină ca a lui Bhaghirath? Sau chiar mai bună, cu picior și cu un scăunel ce seamănă cu scaunele pe care stau sahibii! În atelierul de încălțăminte a lui Bhalla, cizmarul, l-am văzut pe meșter cusînd papucii la o mașină ca asta!

— Are Bhalla mașină, fiule? întrebă Saudagar. Pe chipul lui stăruia neîncrederea. Undeva în străfundul sufletului său își făcuse loc de oțeva luni — adică din clipa în care croitorul își cumpăraseră mașina — convingerea că, de vreme ce omul nascocise o mașină atît de măiastră pentru cusutul îmbrăcămintei, de bună seamă că trebuia să fie una și pentru încălțăminte!

— Da, moșule, am început a-i povesti eu, înflăcărat, mai ales că mașinile erau încă, pentru mine, mai curînd jucării decît unelte folosite în slujba omului. Sînt la oraș mașini minunate! Du-te să le vezi! Ce să-ți fac, dumneata nu ieși niciodată din bîrlogul dumitale. N-ai fost la marea expoziție de la Lahore? Mi-a spus tata că poți să vezi acolo o cizmă cusută toată la mașină! Și, auzi, e atît de mare, că ai loc să te joci în ea de-a v-ați ascunselea!

Afară de aceasta, eu care aveam prilejul să admir minunile tehnicii și în laboratorul școlii și vedeam tot felul de lucruri nemaipomenite pe străzile orașului — eram atât de convins de superioritatea tehnicii moderne față de mijloacele înapoiate folosite de meșteșugarii satului, încât exageram chiar și energia cu care demonstrez această superioritate.

— Așa-i fiule, zise cu blîndețe moșul. Am auzit eu cum că ar fi o mașină care ar putea face munca mâinilor mele. Ce-i drept, de văzut, n-am văzut-o niciodată; dar a fost de ajuns să-mi arunc privirea pe șeile, hamurile și căpăstrele din grajdurile lui Thacur Mahan Ciand ca să-mi dau seama că au fost cusute de o mînă mai îndemînică decît mîna omului. Iar cînd fiul moșierului m-a rugat să-i dreg papucii de piele neagră, cumpărați la tîrg, m-am dumirit de îndată că nu putuseră fi cusuți de nici un muritor de pe lume. Și într-adevăr, de atunci mă tot uit la mașina de cusut a lui Bhaghirath și tare aș vrea să știu dacă nu cumva o fi una și pentru încălțăminte! Dar eu sînt bătrîn, copilul meu, și au trecut zece ani de cînd n-am mai fost pe la oraș. De aceea nu știu cum arată mașina. Dar, într-o bună zi am să mă duc totuși s-o văd. Păcat însă de un lucru: sînt prea sărac și n-am să-mi pot cumpăra niciodată una! Apoi, mai știi, poate că dumnezeu ne-ar blestema, ne-ar înțepeni degetele mele și ale ucenicilor mei, să nu mai

putem coase, dacă m-aș folosi vreodată de mașină?

— Nu! moș Saudagar, încercăi eu să-i abat gîndul. Dacă o să vezi mașina, o să-ți placă foarte mult, te asigur. Iar cînd ai să te așezi pe scăunelul fixat de ea, o să zică lumea că ești un sahib, crede-mă! N-o să-ți mai rămîină altceva de făcut decît să-ți pui un coif din acelea albe pe cap! Nici n-o să bagi de seamă cînd o să te deprinzi să mănînci pe planșeta mobilă a mașinii, de parcă ai sta la masă! Și pe mine mă bate gîndul că n-ar fi rău să avem și noi acasă o masă și un scaun, și dacă mi-o da mama voie, o să-ncropesc eu așa ceva din scîndurile vechi pe care le avem!

— Dar eu sînt un paria, fiule, zise bătrînul. Cum am să îndrăznesc eu să mănînc ca sahibii, să mă măsoar cu ei? Și apoi, crezi că oamenii n-au să-și bată joc de mine dacă am să lucrez așezat pe scaun?

— Numai proștii au să rîdă, moșule! Proștii și înapoiații! făcui eu, convins. După ei, și sahibii sînt ființe de care nu se cade să te atingi, deși sahibii sînt curați. Oamenii noștri habar n-au de tehnica modernă! Sînt oameni înapoiați, îndobitociți, care trăiesc încă după obiceiuri străvechi. Ce știu ei de viața cea nouă?

— De, fiule, se prea poate să ai dreptate, încuviință bătrînul cizmar. Cînd dumnezeu a

băgat fierul în inima munților, era hotărât pe-
semne că noi o să-l prefacem în mașini.

— Am un șurub mare cum nu s-a mai vă-
zut, moșule! L-am găsit în curtea școlii, m-am
lăudat eu. Vrei să ți-l arăt?

— Am să mă uit la el cu plăcere, fiule, îmi
răspunse Saudagar îngăduitor. Dar acum fugi
acasă! Dacă trece taică-tău pe aici și te vede,
o s-o pățești, pentru că-ți pierzi vremea în ate-
lierul unui paria. Du-te la prietenii tăi!

— Dacă vrei, moșule, am să-ți aduc o poză
cu o mașină de cusut.

Voiam să-i câștig bunăvoința cizmarului. De
obicei, îi lua la goană pe copiii care se adu-
nau în fața colibei lui și care lipseau astfel
ochii lui slabi de lumina soarelui, ce străbă-
tea cu greu prin crăpătura îngustă a ușii.

— Bine! se învoi bătrînul. Bine, fiule!
Adu-mi poza, cu toate că nu prea știu ce rost
are să arăți unui om, în poză, strugurii pe care
știi că nu-i va putea gusta niciodată!

Scîntela prin care nu izbutisem să-i aprind
lui Saudagar inima îmi însufleți însă imagi-
nația. În fața ochilor mei nu mai vedeam decît
pe bătrînul cizmar, cusînd papuci la mașină.
În ziua aceea m-am întors acasă zorît, stăpî-
nit parcă de ceva cu mult mai de seamă decît
interesul pentru o jucărie nouă.

Simțeam că și aici, în satul meu natal, totul
putea să se schimbe, să devină frumos ca în
basme, ca într-un palat fermecat în care fel

de fel de aparate uriașe, înghebate din mii și
mii de piese de metal, montate datorită în-
demnării unor oameni de seamă ca învățătorul
meu ar putea face adevărate minuni!

A doua zi, cînd mă întorceam de la școală,
am izbutit să-i fac pe colegii mei să se cațere
împreună cu mine pe zidul înalt de la stația
de cale ferată și să scoatem panoul de reclamă,
care înfățișa o englezoaică cu coc în creștetul
capului, șezînd la o mașină de cusut marca
„Singer“. Pe corpul mașinii ieșea în relief
marca de oțel a firmei — litera S. Și panoul
l-am dus lui Saudagar.

— Uite, moșule, ce ți-ar trebui dumitale, am
zis eu. Asta e mașina despre care ți-am vor-
bit. Numai că cea din poză e pentru cusutul
hainelor. Mașina la care meșterul din prăvă-
lia de încălțăminte a lui Bhalla coase papuci
nu se deosebește cu nimic de aceasta. Doar
acul cred că e mai gros.

Bătrînul cizmar se uită la panou cu vădită
admirație. Își trecu mîna cu atîta dragoste pe
marca de oțel din desen, încît nu mi-a fost
greu să ghicesc că mașina din reclamă, mult
mai mare decît mașina lui Bhaghirath. — Îl
tulburase și-l convinsese o dată pentru tot-
deauna că exista una la fel și pentru cusutul
pielei.

Saudagar era atît de încîntat, încît ne rugă
să-l ducem panoul în atelier și să-l lăsăm acolo

ca să-i înfrumusețeze odăița, iar nouă ne dăruie, fiecăruia, câte un ban de aramă.

Am plecat de la el cu credința că dorise să păstreze reclama aceea nu numai de frumusețe, ci pentru că voia să aibă mereu în fața ochilor imaginea mașinii, pe care era hotărât s-o cumpere cândva. Și presimțirea mea se adeveri: de fiecare dată când intram în coliba lui, Saudagar aducea vorba sau despre acul mașinii din poză care, după el, nu era bine desenat, sau mă întreba dacă nu e greu să apeși cu piciorul pe pedală când coși.

— Și scaunul... E cam mic... zicea Saudagar. Cucoanele din Anglia or fi stînd bine pe el, dar nu prea vād să încapă pe el fundul meu grosolan, de om bătrîn.

— Nu te teme, căutam eu să-l liniștesc.

Și doream atît de fierbinte ca cizmarul din satul meu să lucreze cu repeziciunea meșterului din prăvălia de încălțăminte a lui Bhalla, încît vorbele mele căpătau o putere de convingere deosebită.

— O să încerci, o să înveți, o să te deprinzi să folosești mașina la fel de bine ca și ceilalți, adăugam eu. În ceea ce privește scaunul, nu-i mare lucru: am văzut eu pe cucoana unui sahib, nevasta inginerului de la oraș, grăsuță bine... Se legăna pe un scăunel din acestea ca într-o șa bună de călărie...

În privirile stinse ale lui Saudagar licări mirarea. Uitîndu-se la mine cu o duioșie plină de

smerenie, urmări cu degetul marginile mărcii de oțel de pe panou. Apoi închise ochii și scutură din cap zîmbind, ca și cum ar fi vrut să scape de cine știe ce arătări ciudate care se învîlmășeau nălucind în fața lui, schimbîndu-se mereu: se și vedea parcă lucrînd la noua lui mașină, împresurat de mormane de cizme și pantofi minunați, lucioși ca oglinda și tot soiul de papuci grosolani pentru țărani.

— Alta e nenorocirea, fiule! De unde să-mi fac rost de bani ca să cumpăr mașina? zise oftînd bătrînul. Și apoi chiar de-aș izbûti să adun ceva — deși știu că asta n-o să se întîmple niciodată — n-am habar nici cum, nici unde poate fi cumpărată!

Forța de netăgăduit a argumentului lui mă punea în mare încurcătură. Nu aveam habar nici cîte rupii putea să coste mașina și nici de unde și-ar putea face Saudagar rost de bani. Adresa firmei: „Compania Singer, Anglia“ era însă tipărită în partea de jos a panoului, și mi-am făcut socoteala că de vreme ce firma vindea mașini de cusut îmbrăcăminte, vindea desigur și mașini de cusut încălțăminte.

— Mașinile astea se fac în Anglia, i-am explicat eu. Cred că tot acolo se și pot cumpăra. Sau poate se găsesc și aici, la noi, la sucursalele din Lahore sau din Bombay, dacă nu și mai aproape.

— Anglia e departe, tare departe, oftă Saudagar, și mie nu-mi este sortit să străbat șapte

mări, nici chiar cînd o fi să plec în călătoria mea spre alte tărîmuri. Asta, pentru că am săvirșit în viața de aci prea puține fapte bune pentru a-mi fi cîștigat dreptul la o călătorie în viața de apoi. Cît privește prăvăliile din Lahore sau Bombay, dacă cineva de pe la noi o să se ducă pe acolo, o să-l rugăm să cerceteze cum stă treaba cu mașina asta.

Dar trecură zile, săptămîni și luni întregi și nici un om de prin meleagurile noastre nu porni la drum nici spre Lahore, nici spre Delhi, și nici spre Bombay. Timp îndelungat am păstrat în suflet visul nebunesc al mașinii de cusut ce-o doream pentru Saudagar, dar încetul cu încetul, visul a început să se destrame, depășit de întîmplările vieții zilnice. Cînd ieșeam de la școală, mă duceam ca de obicei pe la bătrînul cizmar, dar numai rareori mai vorbeam de mașină. Aplecat asupra ghetel pe care o dregea și mîngîindu-și barba, bătrînul îmi povestea cu luciri șagalnice în priviri basmul cu fiorosul căpcăun sau cu vrăjitoriile fetel bătrîne, care nici pînă la moarte nu și-a găsit bărbat.

Dar într-o bună zi, cînd îmi așteptam prietenii la ceasul hotărît, pe maidanul de lîngă atelierul lui Saudagar, bătrînul mă chemă și cu o voce răgușită, neobișnuită lui, o voce întretăiată de un fel de hohot strident de rîs, îmi spuse:

— Vino-neoace, fiule! Ghici ce s-a întîmplat?

— Ce s-a întîmplat? întrebai eu nedumerit.

Eram atît de mirat, încît îmi pierdusem cum-pățul, dar văzînd scînteierile din ochii lui, am priceput că neașteptata-i bucurie trebuia să fie într-un fel legată de mașina „noastră”.

— Știi fiule, Lalla Sain Das, negustorul de bumbac, împreună cu notarul au plecat după niște treburi în Anglia. Află acum, că înaintea de plecare îmi comandase cîteva perechi de pantofi cusuți cu fir ca să-i dea în dar clienților lui de dincolo de mări. Cum a fost mulțumit de munca mea, m-a întrebat cu bunăvoință dacă nu-mi poate fi de folos cu ceva. Atunci mi-am luat inima în dinți și l am rugat să-mi aducă o mașină de cusut pielea pentru încălțăminte. Nu s-a supărat, ba mi-a și făgăduit că o să-mi împlinească dorința cu mare bucurie. Acum, ascultă bine: știind cît sînt de sărac și cît de greu mi-ar fi venit să plătesc dintr-o dată mașina, a încuviințat s-o cumpere cu banii lui și să mi-o dea în folosință, urmînd ca eu să l-o plătesc în rate, cu o mică dobîndă. Acum mi-a venit o hîrtie de la gară; scribul nostru mi-a citit-o, și zice că e scrisoarea de trăsură pentru mașina de cusut, pe care Lalla Sain Das mi-a trimis-o din Anglia. A și sosit și se află la depozitul de mărfuri al căilor ferate! Lăudat fie domnul,

iată că o am, în sfârșit! Am să-i ospătez cu dulciuri pe toți copiii din sat, iar ție am să-ți fac o pereche de cizmulite scurte, englezești, pentru că ai fost primul care mi-ai vorbit de ea!

De bucurie, simțeam că mi-a pierit graiul. Am bătut din palme și am strigat: „Bravo! Bravo!” Apoi, fie că mă înflăcăram prea ușor, fie că așa îmi era firea, m-am apucat să joc în tactul mașinii — pe care drept să spun îl și simțeam — în tactul mișcării continue a mecanismului ei fin și complicat. Pentru mine, mașina nu era numai o minune, un aparat tainic ce se bizuia pe socoteli matematice precise, ci și o jucărie nemaipomenită, nemaivăzută. Și, firește, spusele lui Saudagar în legătură cu cizmulitele englezești — de cât amar de vreme căutasem să-l fac pe tata să înțeleagă că trebuia să-mi cumpere și mie o pereche! — m-au bucurat nespus: mă și vedeam crescând în ochii tuturor colegilor mei în ziua în care aș veni încălțat cum umblă numai sahibii și bogătașii.

— Dar când ai să capeți mașina, moșule? îl întrebai eu emoționat.

— Miine, fiule! îmi răspunse Saudagar. Miine, prima dată după unsprezece ani, mă duc la oraș!

— Dacă tot te duci acolo, intră și în prăvălia lui Bhalla și învață de la meșter cum să te folosești de mașină.

— Ți-a dat cerul un gând bun! exclamă meșterul. Da, așa am să fac! Și pentru că mi-ai făcut atita bine, băiatule, am să-ți lau măsură chiar acum și am să încep să-ți lucrez cizmulitele!

Aș mai fi rămas la Saudagar, de nu m-ar fi strigat într-una prietenii mei. Dar în ziua aceea eram prea zăpăcit de cele întâmplate ca să mă mai pot dărui cu totul jocului. Iar noaptea n-am putut să închid ochii o clipă, într-atît de tulburat eram la gîndul că jucasem un rol atît de minunat în viața cizmarului. Dimineața am pornit la școală sărind într-un picior, coșleșit de bucuria fără de seamăn a copilului care își vede pentru prima oară visul împlinit.

Cum am ieșit de la școală, m-am grăbit spre atelierul lui Saudagar, unde mi-a fost dat să văd o mașină de cusut aidoma celei din visurile mele. Numai că aceasta era adevărată: puteai s-o strîngi în brațe, s-o pipăi... Iar bătrînul cizmar ședea pe scăunelul fixat de ea, și țighelea niște piele. Fruntea-i era îmbrobodată de sudoare — doi dintre ucenici și o sumedenie de oameni străini, din castele de jos și mai de sus, se îmbulzeau în cocioaba lui: toți voiau să arunce o privire asupra mașinii fermecate.

— Vino-ncoace, fiule, mă îmbie Saudagar cu glas sugrumat de emoție, ridicîndu-și pentru o clipă ochii de pe cusătură. Vino și vezi!

Uite carîmbii cizmulițelor pe care le cos pentru tine!

Am zîmbit încurcat și am simțit și eu imboldul de a pune mîna pe mașina fermecată pe care o aveam acum în față, aievea ca în reclama ce i-o adusesem lui Saudagar, dar m-am stăpînit. Meșterul trebuia să dea la o parte mereu pe oamenii ce se îmbulzeau în jurul lui și care voiau să pună mîna pe mașină. Am întrebat:

— Cînd o să fie gata cizmulițele mele, moșule?

— În curînd, în curînd, îmi făgădui Saudagar. Acum trebuie să muncesc din greu, ca să mă plătesc de datorie la Lalla Sain Das. Se întoarce mîine... Dar în timpul liber am să lucrez la cizmulițele tale.

Din ziua aceea, cum aveam o clipă de răgaz, dădeam fuga la Saudagar. Părinții mei știau că mă duc prin mahalaua paria-ilor și că mă opresc la cizmar, dar fiindcă papucii mei indieni, din piele grosolană, începeau să mă lase, și fiindcă ar fi trebuit să-mi cumper alții, de n-ar fi fost cizmulițele făgăduite de bătrînul meșter, mă lăsau să stau cu el cît voiam.

Saudagar creștea cîteva semne pe fețele de piele din care avea de gînd să-mi meșterească cizmulițele, apoi le agăță, ca model pentru mușterii, în ușa cocioabei. Timpul trecea, iar Saudagar, cocîrjat pe scăunelul mașinii, cosea

de zor, una după alta, zeci de perechi de papuci indieni. Dar, datoria nu scădea: dimpotrivă, creștea parcă mereu. Se adunau dobînzile la mia de rupii pe care o datora, căci din spusele lui Sain Das, atît costase mașina cu transport și cu vamă cu tot. De fiecare dată cînd mă duceam la el, bătrînul dădea jos fețele de piele atîrnate în ușa, le cerceta îngîndurat și spunea:

— Da, fiule, cred că săptămîna viitoare am să le pun căptușeală! Apoi am să-l trimit pe Madjith după talpă, sau vrei poate tălpi de cauciuc...

— Nu, moșule! Aș dori să fie de talpă, doar tocurile să fie de cauciuc! răspundeam eu în-suflețit. Uitam într-o clipă dezamăgirea încercată cu un minut înainte, cînd văzusem fețele de piele spînzurînd, ca de obicei, în cuiul de pe ușa.

— Nu se poate, ori una, ori alta, fiule! căută să mă convingă cu blîndețe Saudagar.

— Nu-i nimic! Scoatem noi o modă nouă!

— Dă-mi voie fiule să-ți fac la început o pereche cum știu eu! făcea bătrînul. Pe urmă...

— Dar cînd o să fie gata? îl întrebam eu, nerăbdător.

— Mîine, dacă mi-o ajuta dumnezeu. Mîine fac eu ceva...

Dar trecea și ziua următoare și încă multe, multe alte zile... Vechii mei papuci indieni se făcuseră ferfeniți. Mergeam desculț la școală,

mă certam cu părinții mei că nu-mi cumpără cizmulițe englezești și îl ocăram pe Saudagar pentru că nu se ținea de cuvânt.

Nu înțelegeam că părinții mei erau săraci și că nu-mi puteau cumpăra cizmulițe englezești. Și de papuci indieni ieftini, nici nu voiam să aud!...

— Hai să-ți cumpărăm niște papuci frumoși, așa cum ai avut și pînă acum! mă îmbia mama.

— Nu! Mă încăpăținam eu. Vreau cizmulițe englezești! Nu fi îngrijorată, mamă, că-mi face Saudagar!

— „Nu te încrede în vorbe, ci în fapte”, îmi amintea mama proverbul din bătrîni; dar credința mea în făgăduiala dată ar fi putut urni și munții din loc, dacă nu s-ar fi amestecat Dumnezeu în treburile noastre. Bătrînul cizmar se îmbolnăvi și zăcu multă vreme, iar cînd se ridică după boală, se văzu nevoit să muncească și mai mult ca să pună la loc tot ce pierduse. Nu-i rămînea vreme nici măcar să se gîndească la încălțările mele. Nu-și plătise nici dobînzile la datorie și era slabă nădejde că-mi va putea termina vreodată cizmulițele.

Mă uitam la el cum sta aplecat peste mașină și lucra cu răbdare, în timp ce șiroaie de nădușeală i se prelingeau de pe obraji pe gît. Tăceam, ca să nu-l mîhnesc cu întrebările mele. Cu timpul însă, mîhnirea și mila față de bă-

trîn s-au prefăcut în ură față de mașină. Mi se părea groaie și lipsită de suflet și ajunsesem să cred că ea ridicase o stavilă între mine și Saudagar. Țintuit în loc de mașină, ca ocașul ferecat lingă roaba ce-o împinge, bătrînul meșter era tot mai tăcut; ai fi zis că-i dăruise ei tot sîngele ce mai zvîcnea în cămăruțele cele mai tainice ale inimii lui. Chipul său altădată senin, luminat de zîmbet, era acum de nerecunoscut; mereu palid, murdar și întunecat... Fețele pentru cizmulițele mele englezești atîrnau mai departe la intrare, dar Saudagar muncea din răspuțeri pentru a-și plăti datoriile...

Îmi smulsesem din suflet ultimele rămășițe de nădejde. Pe la Saudagar mă duceam din ce în ce mai rar. Credeam că într-o bună zi, muștrat de conștiință, o să-mi termine cizmulițele și o să mă cheme să vin după ele.

Dar ziua aceea n-a venit niciodată. După ce, muncind pînă la istovire, făcu la mașină de zeci de ori mai multe perechi de pantofi decît făcuse în toată viața lui, fără a se putea plăti de datorie, bătrînul își irosi ultimele puteri și, într-o seară, își dădu sufletul.

Moartea lui mă tulbură nespus și mă îndureră adînc. Îmi dădeam seama că și eu aveam o parte de vină în cele întîmplate. Dacă aș fi înțeles pe vremea aceea că pentru oameni ca Saudagar dragostea pentru unealta nouă și do-

rința de a lucra cu ea nu era totul, ci că ea
ar fi trebuit, în primul rînd, să fie a lui, aș
fi putut dezminți cu ușurință părerea oamenilor
din satul nostru, ce țineau morțiș că Saudagar
fusese omorît de diavol, care ci-că luase
chipul mașinii de cusut...

IDILĂ ÎN CAȘMIR

Întîmplarea ce vreau s-o povestesc s-a petrecut cu aproape zece ani în urmă, în timpul unei călătorii pe care am făcut-o în Cașmir. Dar nici trecerea anilor, nici locurile îndepărtate n-au izbutit să șteargă ceva din intensitatea celor trăite, și amintirile din acea vreme mă urmăresc atît de stăruitoare, încît nu mă pot opri de a le așterne pe hîrtie.

La începutul călătoriei am fost patru. Tovarășii mei de drum erau un sikh, înalt și frumos, care își datora prestața în egală măsură lui Dumnezeu și croitorului său; un tînăr poet plin de sensibilitate, originar din Cașmir, a cărui familie se mutase la șes, părăsind ținutul lor de obîrșie, unde natura s-a dovedit darnică și blindă, dar omul a fost supus de veacuri celei mai sălbatice și mai sîngeroase asupriri; în sfîrșit un tînăr muntean, care avea grijă de noi și de merihdea noastră.

Ne-am încărcat bagajele într-o tonga¹ și, fără grabă, făcînd popasuri dese, am străbătut cale de 375 mile, pornind de la Djammu și trecînd peste coamele Himalayei, de-a lungul liniștitului rîu Ravi și a împetuosului Cenab. Pe vîrfurile Banical am intrat într-o amicală controversă cu vîntul ce se ridica din valea Cașmirului — țara încîntărilor și a suferințelor — purtînd cu el pulberea aurie a șofranului și suspinele abia șoptite ale oamenilor ce nu primeau răsplata muncii lor trudnice.

Am coborît apoi la un izvor, lîngă satul Ver Nag. Cîteva dintre șuvoaiele acestui izvor formează un pirău, care se transformă la Islamabad în rîul Djelum, ce desparte în două valea și se varsă în lacul Vulear, pentru ca de acolo, pe o distanță de 200 de mile, să-și sape drum printre munți.

Părăsind Ver Nag-ul, un sat cu ulițe întortocheate, întunecoase, străjuite de colibe de lut (acoperișurile împetrite în toate culorile curcubeului nu lasă să se ghicească nici pe departe mizeria care sălășluiește între zidurile lor), am străbătut aproape întreaga vale, pe un drum prăfuit și umbrat de plopi și chiparoși.

La Srinagar ne-am instalat statul major pe rîu, într-o casă plutitoare. Apoi, la propunerea călăuzei, ce ne-a fost pusă la dispoziție din

¹ O trăsură cu două roți, trasă de un cal (n. r.).

bunăvoința guvernului și a măriei sale maharadjahul Cașmirului (călăuză specială pentru turiștii englezi, de ale cărei servicii rareori se pot bucura indienii, și aceasta numai în cazul în care se dovedesc cît de puțin sensibili la frumusețile limbii engleze) ne-am hotărît să facem cîteva scurte incursiuni în văile liniștite și pe povîrnișurile îndepărtate și puțin cercetate ale munților Himalaya, înăuntrul granițelor Cașmirului.

Am vizitat astfel valea Sonamarg, unde am descins prin trecătoarea Bodji La, și am trecut în Ciotta Tibet, unde purpuriul răsăritului se pierde în strălucirea zăpezilor veșnice ce se odihnesc pe culmi și unde liniștea nopții este veșnic tulburată de mugetul mîniosului Ind, care — după ce își croiește drum printre ghețari — gonește printre stînci înalte și pietre urlașe, șerpuiind peste Pendjab.

Suind pieptiș de-a lungul unui grohotiș lunecos, am pătruns în peștera Amarnath unde, într-o anumită perioadă a anului, mii de pelerini vin să se închine imaginii marelui zeu Shiva.

Am vizitat după aceea Gulmarg-ul, valea trandafirilor sălbatici; a venit apoi la rînd Lilanmarg-ul, și pe o suprafață de zeci de mile am admirat crini de cîmp, de o puritate și tristețe cerească. Am escaladat vîrfurile Aparvat, care se înalță deasupra Gulmarg-ului; unda lacului de pe culmile sale, cu apa limpede ca

de cleștar, întoarce orice foșnet, cât ar fi el de ușor.

Am străbătut Gandarbal și Hari Parbat, Șalimar și Kișat, am cercetat fiecare din aceste locuri și ne-am adăpat, însetați, din frumusețile Cașmirului; i-am bătut drumurile, am rălăcit sub bolta înstelată a nopților, am petrecut zile și săptămâni întregi în căutarea unor impresii deosebite.

Și iată că acum totul rămăsese în urmă. Călătoream pe apele văii, alegînd locurile în care căsuța noastră plutitoare putea trage la mal și poposeam în umbra grădinilor — pretutindeni unde ne duceau luntrașii, după voia închipuirii noastre.

Intr-un colț retras al lacului Tal ne-a descoperit o rudă a poetului din Cașmir — o persoană destul de influentă, dintre curtenii mării-sale maharadjahului. Ne-a împărțit daruri — fructe și tot felul de bunătăți — cu o dărnicie care dovedea limpede bogăția și rangul lui înalt. Apoi ne-a poștit pe insula lui, în imediată apropiere.

I-am mulțumit pentru amabila lui invitație, care, la drept vorbind, a fost departe de a ne bucura, întrucît ne silea oarecum la o prietenie care nu putea fi nicidecum atrăgătoare pentru noi. Omul acesta, încă tînăr, era nespus de gras — te așteptai parcă să-l doboare o congestie — prost, înfumurat și un bătăran fără pereche.

Am pretextat că drumul nostru se apropie de sfîrșit și că mai avem de străbătut toată calea ce ne despărțea de lacul Vulear. Dar degeaba! Nu era atît de ușor să scapi de el! Nababul nostru începu să vorbească sîcîitor de mult, cu tonul lui de om înfumurat, luîndu-și un aer de superioritate. Fără îndoială că tocmai datorită elocinței lui ajunsese să ocupe un post atît de înalt la curte.

De vreme ce-i refuzam ospitalitatea, declară nababul, va face el uz cu plăcere de ospitalitatea noastră și se va imbarca în căsuța noastră plutitoare, însoțindu-ne pînă la lacul Vulear. Aceasta, pentru a mai schimba cadrul, ne explică el; îl cam obosiseră luxul și ceremoniile în mijlocul cărora era nevoit să trăiască și simțea că i-ar face mare plăcere să-și petreacă timpul în tovărășia noastră, ducînd o viață simplă.

Nababul Zaffar Ulah — acesta era numele respectabilului curtean — ne făcuse multe servicii și, firește, nu-l puteam refuza. Nu l-am putut refuza nici măcar atunci cînd a adoptat un ton și mai protector, adăugînd că deoarece nu numai el ne va însoți cu deosebită plăcere, ci și doi dintre prietenii lui, își va face o plăcere din a ne completa proviziile noastre și de a ne mai aduce cîțiva oameni care să ne servească în timpul călătoriei.

N-am mai avut încotro și i-am primit toate propunerile; era mult mai greu să găsești pre-

texte de refuz, decît să cedezi și, în fond, să te supui fără condiții voinței lui. Și așa se face că într-una din seri am pornit iar la drum, însoțiți fiind de astă dată și de Zaffar Ulah și prietenii săi: micul și posomorîtul judecător de la Curtea supremă din Cașmir și tînărul și ușuraticul neguțator de piei și blănuri.

Vălurile întunecate ale nopții se lăsau tot mai dese, în zare cerul părea una cu pămîntul, în timp ce pluteam pe ape cufundați în gînduri; prezența nababului și a prietenilor săi nu ne tulbura deocamdată liniștea.

Urmînd cursul riului care își mîna undele la vale, căsuța noastră plutitoare înainta aproape fără a mai cere ajutorul luntrașului, a soției și a fiicei lui.

Dar nu apucasem bine să ne lăsăm legănați, bucurîndu-ne de liniștea binefăcătoare, cînd am fost vestiți că masa fusese servită!

Nababul luase cu el provizii din belșug și toate mîncărurile fuseseră preparate de slugile lui. În acea seară ne-am ospătat cu orez colorat, fiert cu șofran, păsări umplute cu muscat, mirodenii și șampanie din recolta anului 1889...

După ce am isprăvit masa aceasta aleasă nababul a hotărît că sosise clipa potrivită ca să ne uimească cu talentele lui de povestitor. La început a „distrat” întreaga societate cu anecdote fără perdea, apoi s-a pornit să enunțe fel de fel de „principii” a căror vulgaritate

era accentuată prin tot soiul de obscenități. Nu știu dacă ceilalți au fost tot atît de degustați ca și mine, dar în orice caz, eu, care n-am trecut niciodată drept fățarnic, m-am simțit profund jignit și, nemaiputînd suporta atmosfera creată, am profitat de întunericul nopții și m-am depărtat pe furiș.

A doua zi, în zori, cînd ne-am trezit din somn, casa noastră plutitoare trecuse de stăvilar și luneca acum lin pe întinsul luciu ca oglinda al lacului Vulear. Ne vedeam înconjurați de un adevărat ocean de lumină. Cit vedeai cu ochii, zeci de mile în jur, cuprindeai doar apele azurii ale lacului, a cărui oglindă tivită de brîul de foc al colinelor luminate de soare abia se vălurea tulburată de adierea blindă a vîntului.

Nababul nostru își manifestă deodată dorința să ne distreze cîntînd, dar glasul lui suna spart, dogit și numai cei doi prieteni ai săi, care-l ascultau dîndu-și aere de cunoscători, îi preamăriră talentul. Noi, ceilalți ne-am risipit care încotro: am încercat să-l ajutăm bucătarului la pregătirea bucatelor, apoi ne-am lăsat furați de vraja naturii înconjurătoare, demnă de a inspira un întreg poem închinat pămînturilor din jur, despicate și ele de para flăcărilor roș-albastrii. Dimineța, sub cerul purpuriu al răsăritului, lacul se înfățișa într-adevăr privirilor rupt parcă dintr-un basm.

Priveam vrăjit oglinda liniștită a apei, ascultînd șoapta duioasă a firicelului de vînt care trezea lotușii adormiți. Apoi, în timp ce nababul și prietenii lui jucau cu pasiune brigde, m-am așezat sub umbrar căutînd să nu pierd nici o schimbare a priveliștilor din jur.

Către ora zece am trecut lacul și ne-am oprit la Bandipur, un sat pierdut de lume, ce se ridica pe drumul Ghilghit-ului. Era ultima așezare a Indiei Britanice. De aci începeau deserturile Asiei Centrale. Cel puțin așa arătau hărțile pînă în clipa în care puterea sovietică a desțelenit aceste deserturi cu plugul de oțel, transformîndu-le în ogoare înfloritoare.

Nababul porunci să i se aducă din sat zece pul de găină, șazece de ouă și fructe; după care ne fîrî după el spre niște cocioabe ca vai de lume, chipurile, pentru a ne prezenta localnicilor săraci pe care îi numea „prietenii” lui, dar în realitate pentru a se împăuna față de noi cu atotputernicia lui.

În drum spre căsuțele acelea povîrnite ne-a ajuns din urmă luntrașul nostru, care ne-a rugat să nu zăbovim prea mult. Către amiază, se stîrnea de obicei furtună pe lac, așa că trebuia să trecem de locurile primejdioase cît mai devreme, ca să nu ni se întîmple vreo nenorocire.

Bineînțeles că nababul începu să-l ocărască. Îi înjură urît de tot, în limba cașmiră. De altfel, avea un fel de a vorbi atît de expresiv,

fără a se feri de cuvinte tari, încît nu ne-am mai îndoit nici o clipă că vocabularul lui era mult mai potrivit pentru sudalmi decît pentru rugăciuni.

Noi, bineînțeles, am fost de partea sârmanului luntraș, și întrucît nababul nu împinse îndrăzneala pînă acolo încît să ne înjure și pe noi, se mulțumi să declare că potrivit dreptului pe care i-l dă legea begar¹, va porunci unui băștinaș să se așeze la vîsle și să ne ducă repede spre capătul celălalt al lacului. Socoti toți de cuviință că n-avea de ce să se grăbească.

După o jumătate de ceas luntrașul veni iar după noi. Ne găsi așteptînd cu toții nerăbdători înapoierea nababului, care se dusesese la baia turcească. Îi venise chef așa, dintr-o dată, să se tîndă și să se îmbăieze, fără să se mai sinchisească de ceilalți.

Cînd, în cele din urmă, își făcu iar apariția și se văzu întîmpinat de insistențele luntrașului și de corul glasurilor noastre hotărîte, se îndură și, vrînd să se arate binevoitor sau mai știu eu de ce, îl opri pe primul flăcău ce-i ieși în cale și-i porunci să se urce în casa noastră plutitoare și să vîscască pînă la Srinagar.

— Dar de aici pînă la Srinagar e foarte departe, domnule, încercă să se împotrivească ti-

¹ Begar — muncă grea, forțată (n. r.).

nărul, și tocmai mi-a murit mama și trebuie s-o înmormîntez...

— Porcule! Cutezi să mă înfrunți?! strigă nababul. Mincinosule!

— Nu, nabab sahib, și tînărul își împreună palmele a rugă. Sînteți asemenea dumnezeului nostru, bun și milostiv, dar vă rog, îndurare! Picioarele îmi sînt trude și însingurate, am străbătut cale de douăzeci și cinci de mile potecile grele ale munților! Am fost la unchiul meu să-i cer asinul. După ce m-am întors frînt de oboseală iată că mi-a murit și mama și mă duc la mulla¹! Trebuie s-o înmormîntăm.

— Treci la vîsle, dobitocule! urlă nababul, de nu, voi porunci să fii biciuit! Știi tu cu cîce stai de vorbă?! Eu sînt de la curtea înălțimii sale maharadjahul! Îndrăznești să nu te supui begarului!

— Nu, sarcar², șopti tînărul, cu buzele tremurînd de efortarea pe care o făcea spre a nu rosti cuvintele amare ce-i stăteau pe limbă; o vorbă de i-ar fi scăpat în prezența nababului ar fi adus nenorocirea asupra lui. Chipul slinos al lui Zaffar Ulah nu ardea atît de masajul făcut, cu pricepere și stăruință de frizer, cît din pricina miniei stîrnite de neascultarea tînărului.

— Treci la vîsle, fiu de măgar ce ești! mai strigă el, și ridică pumnul.

¹ Preotul mahomedan (n. r.).

² Sarcar — doamnă (n. r.).

Atunci tînărul izbucni în plîns. Era om în toată firea, dar hohotea ca un copil, deși în ochii săi mari, întunecați, atenți nu zărirăm urmă de lacrimă.

— O, mamă! O, mamă! — gemu el, și în glasul lui, mi se părea că răzbate nu numai durerea lui, ci greaua obidă veche de veacuri a tuturor locuitorilor Cașmirului, îndobitociți, înspăimîntați a unor generații întregi oprite de cuceritori lipsiți de milă.

Nababul era însă o persoană greu de impresionat. Pe el nu-l mișca nenorocirea altuia. Privind în ochii mari care plîngeau fără lacrimi și auzind hohotele din ce în ce mai puternice ale flăcăului, izbucni în rîs.

Ni se păru nimerit să intervenim.

— Să-l lăsăm, nabab, sahib. O să-l dăm noi luntrașului o mînă de ajutor și o să trecem cu bine lacul. Bineînțeles însă, numai dacă pornim fără zăbavă.

— Stați puțin! Stați puțin! făcu vesel grăsanul și, prinzîndu-l pe tînăr de ureche, îl trase după el, spre țarm.

Flăcăul țipa ca un sălbatic, iar nababul, de unde pînă atunci se mulțumise să zîmbească batjocoritor, se porni pe un rîs răgușit, care-i aduse tot sîngele în obraji, învinețindu-i.

Cînd ajunseră la vreo cinci pași de țarm, tînărul izbuti să scape din strînsoare dar, speriat pare-se la gîndul că nesupunerea lui avea să-l minie și mai mult pe persecutorul său,

căzu în genunchi și își întinse spre el mâinile împreunate a rugă. Apoi, din nou zguduit de același plîns fără lacrimi, atinse pămîntul cu fruntea, în semn de pocăință.

Nababul rîdea acum atît de tare, încît trupul lui puhav părea că se umflă, se umflă mereu și că la proporții uriașe, pierzînd orice asemănare cu corpul omenesc.

— Priviți! strigă el, dînd din mîini și înecîndu-se de rîs.

Situația, care și pînă atunci fusese destul de penibilă, deveni acum de nesuportat. Nu mai puteam privi ca simpli spectatori cum huiduma aceea plină de sine își bătea joc de bietul om care, prosternat la pămînt, plîngea, se vîlta și suspina încrîncenat de durere.

— Incetează cu urletele, timpitule! Nu mai boci! strigă nababul, căznindu-se să-și țină deschiși ochii care-i lăcrimaseră de atîta rîs. Apoi, întorcîndu-se spre luntraș: Ia-l pe caraghiosul ăsta și... la vîsle cu el!

Porunca-i fu îndeplinită întocmai și, după ce nababul se urcă plin de măreție pe puntea casei plutitoare așezîndu-se chiar la spatele flăcăului, îl urmarăm și noi.

Ținărul băștinaș înțeleșese pesemne că orice împotrivire era zadarnică și, cu toate că plîngea mai departe fără lacrimi, bocînd încet-șor, își scui pă în palme și puse mîna pe vîsle.

Era vădit că nababul îl îngrozea tot atît de mult ca o vedenie înfricoșătoare, ceea ce pe Zaf-

far Ulah părea a-l înveseli peste măsură. Rîdea într-una cuprins de un fel de isterie și cînd risul său începu să semene a răget, iar fața i se schimonosi toată cîi doi prieteni ai săi îl luară și-l țîrîră după ei sub umbrar.

Încercînd să scape din mîinile lor, nababul se lăsă cu toată greutatea pîntecului său peste ei, dînd din mîini ca un bezmetic și stropșind printre buzele-i unsuroase cuvinte fără șir, înăbușite de noi explozii de rîs.

Casa plutitoare se urni din loc și cînd vîslele spîntecară apa, ținărul încetă să mai plîngă, tot atît de brusc precum se pornise.

— Priviți! mugea nababul, într-un acces isteric de rîs care se încheie printr-o tuse aspră, urmată la rîndul ei de convulsii, așa cum după izbucnirea fulgerului totul se cutremură în văzduhul zguduit de tunet. Priviți! bolborosea el, stropindu-se cu scui pat și arătînd cu degetul spre flăcău.

Deodată însă dădu ochii peste cap, se făcu vînat-roșu la față și din gîtlejul lui scăpă anevoie un șuierat răgușit, parcă-l strangula cineva. Brațele îi căzură, inerte.

Ne-am repezit cu toții la el.

Unul dintre prietenii lui îi duse repede mîna la inimă, iar celălalt începu să-l frece pe spate.

Nababul începu să facă bulbuci la gură, apoi se auzi un oftat prelung și căzu la pămînt mort. Murise de rîs...

Casa noastră plutitoare luneca însă mai departe, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, pe apele line ale Vulearului, făcînd cale întoarsă. Intr-o tăcere plină de încordare, întunecați nu ne-am mișcat din loc pînă în clipa în care tînărul băștinaș a început din nou să se boceaască.

— O, mamă ! O, mamă !...

IBRAHIM · GIALIS

SCLAVUL LIBER

În ziua aceea Șachiran, soția babu-ului din Muhammed, începuse să se învîrtească prin casă cu noaptea în cap. Forfotea prin casă vioale, îngînînd cu voioșie un cîntecel, așezînd și împachetînd lucrurile. În schimb, fiica ei Fachiran stătea tristă pe un cufăr.

Șachiran era fericită. Venise în sfîrșit ziua să părăsească pentru totdeauna casa aceea veche, pe jumătate dărîmată, în care locuise optsprezece ani. În tot acest timp economisiseră fiecare bănuț, lipsindu-se chiar de lucrurile strict necesare, numai și numai pentru a-și putea face o căsuță a lor. Și iată că în cele din urmă casa era gata, și acum Șachiran își aștepta soțul, care trebuia să vină spre seară să le ia pe amîndouă și să le ducă la noul lor cămin.

Fachiran părea însă atît de istovită și de ne-

norocită, încît mamei i se făcu milă de ea. O întrebă dragăstoasă :

— Ești chiar așa de obosită, fetița mea ? Ei, nu-i nimic ! Odihnește-te puțin. O să-mi ajuți pe urmă la împachetat. Trebuie să ne grăbim ! Acum o să vină tata și cînd o vedea că n-am făcut mai nimic o să se supere. Trebuie să ne mutăm în casa nouă pînă nu se întunecă de tot, că dacă se lasă noaptea, ce ne facem ? Cad din picioare de oboseală ! Bine ar fi dac-am izbuti să plecăm de aici înainte de a se întuneca ! O dată ajunsese acolo, o să vedem noi cum ne descurcăm ca să punem lucrurile la loc, chiar dacă se face noapte.

Șachiran era nespus de mîndră și de bucurasă că se mutau în casa lor proprie, în casa lor cea nouă. De altfel, cum să nu se bucure ? Doar nu se întîmplă în fiecare zi să se vadă omul la casa lui ! Iată de ce nu înțelegea cum de era fata ei atît de abătută. Fachiran nu-i destăinuia niciodată ce avea pe suflet. Era o fată liniștită și ascunsă din fire. În loc să se bucure, suferea. Știa prea bine că ținuseră casa asta cu chirie. Era șubredă, în fiecare clipă părea gata să se dărîme, însă de la geamul ei se vedea foarte bine fereastra casei învecinate. Și în cadrul ferestrei apărea de obicei chipul lui Sardar Muhammed, un tînăr oacheș, înalt și chipeș, sergent în regimentul 15 din Pundjab. Și iată că tocmai lui își dăruise în ascuns Fachiran inima... Nu-i știa nimeni taina.

De altfel, nici n-ar fi avut cum s-o știe, pentru că inimile se dăruiesc întotdeauna în mare taină. Iată de ce Fachiran, tot rinduindu-și lucrurile, furișa din cînd în cînd o privire spre fereastra cu pricina. Zadarnic însă ! Obloanele verzi rămîneau închise : Sardar Muhammed era de serviciu ! De obicei, fereastra lui se deschidea abia spre seară, după ora cinci. O, de s-ar întoarce astăzi mai devreme pentru ca Fachiran să-l mai poată privi o dată — pentru ultima oară — cu ochii plini de lacrimi !

În fața casei se opriră trei căruțe și babu Din Muhammed intră în casă. Văzînd că bagajele nu erau încă gata începu s-o certe pe nevastă-sa. Femeia îl întrebă :

— Ce s-a întîmplat ? De ce ești atît de nerăbdător ?

Babu Din se înfurie.

— Ține-ți gura ! Haide, mișcă mai repede !

Și, în loc să-i dea o mînă de ajutor, se trînti pe patul gata strîns și-și aprinse o țigară.

Șachiran zise :

— În loc să te culci, mai bine m-ai ajuta puțin !

Babu Din sări furios din pat.

— Ai de gînd să taci odată ? Dumnezeuule ! Ce viață, ce viață ! N-am pace nici la slujbă, nici acasă ! Peste tot numai necazuri ! Peste tot numai și numai necazuri !

Soția îl privi nedumerită și tăcu. Il știa pe omul ei tăcut, stăpînit și răbdător. În cei opt-

sprezece ani trăiți împreună avuseseră doar câteva certuri neînsemnate și atunci, cât de cât, nu fără pricină. Dar tocmai într-o zi ca asta, o asemenea izbucnire — și încă fără nici o pricină?

Dar Șachiran nu i-o luă în nume de rău. Pentru ea era într-adevăr o zi cu totul neobișnuită: se mutau în casa lor cea nouă. Optsprezece ani de-a rândul așteptase ziua asta! În afara soțului și a copilei sale Șachiran își dăruise o pățică din inima ei casei noi, casei lor, în care avea să fie cu adevărat stăpână.

Fără a se sinchisi prea mult de mânia bărbatului, își văzu mai departe de treabă. Dar o apăsa un fel de greutate pe inimă; o mira și o neliniștea faptul că într-o zi ca asta bărbatul ei părea tulburat, era nemulțumit de ceva. Semn rău!

Încărcară mobilele în două căruțe, iar în a treia se sui babu Din Muhammed cu restul bagajelor. Fachiran mai fugi să arunce o ultimă privire spre obloanele închise de la casa lui Sardar Muhammed; ochii i se împăienjeniră și, de teamă să nu i se prelingă lacrimile pe obraji, închise repede fereastra. Se despărțise pentru totdeauna de iubitul ei. Văzând lacrimi în ochii fiicei sale, Șachiran, mirată, se întu-necă la față: și lacrimile erau semn rău!

Cu cât se apropiiau mai mult de casa lor cea nouă părea și babu Din Muhammed să se în-

veselească. Lacrimile din ochii mari și frumoși ai fiicei lui se zvîntaseră și acum Fachiran zîmbea voioasă. Pînă la urmă se liniștise și ea, i se luase parcă o greutate de pe suflet. Își dădea seama că nu avea de ce să fie speriată și neliniștită.

Un lucru era sigur: Kartar Singh nu avu-sese dreptate. Cînd babu Din Muhammed veste-tise colegilor săi, la birou, că în ziua aceea se mută în noua lui casă, curierul Kartar Singh zîmbise, rînjind cu răutate:

— Ce nume îi dai casei dumitale, babu Din-sahib? Casa șperțarului, nu-i așa? Îl întreb-se el. Și toți cei de față izbucniseră în ris.

Babu Din Muhammed se înfuriase într-atît, încît uitase că el era șef de birou, iar celălalt doar un amărît de curier. În ajun Kartar Singh îi văzuse casa cea nouă și din acea clipă îi rodea inima o invidie sălbatică. Era deci lim-pede că umbla să caute ceartă cu lumînarea.

— Da! Pot să dovedesc că ai făcut-o din șperțuri! se încăpățînase Kartar Singh. Altfel, rogu-vă, cum ar fi izbutit stimatul nostru domn șef de birou să-și facă o casă, care costă unsprezece mii de rupii? Cine se mai îndoieste că a fost făcută din șperțuri?

Adevărul era însă cu totul altul. Șachiran, femeie chibzuită, pusese bani deoparte din leafa bărbatului ei optsprezece ani încheiați. Ani și ani de zile făcuse economie, se lipsise de atî-tea lucruri, chiar de multe strict necesare și

nu-și cumpăraseră nici ei, nici bărbatului ei nici un fel de îmbrăcăminte. Se mulțumiseră cu ce bruma aveau și dacă totuși, din când în când cumpăra câte ceva, era numai și numai pentru Fachiran, pentru zestrea ei. Cea mai vie dorință a lor era să-i poată face o casă frumoasă... Și acum casa era gata. Dar Kartar Singh veni cu vecinii, și din stradă se auzi:

— Șperțarul! Și-a făcut casă din șperțuri! Ia priviți casa șperțarului!

Șachiran dorise din tot sufletul ca toate prietenele, vecinele și rudele să vină și să-i vadă căsuța. S-o vadă, să se minuneze și chiar s-o pizmuiască. Pentru că, la urma urmei, Șachiran nu era decât o femeie! Ar fi vrut să facă într-o seară o petrecere, la care să-și poftască toate prietenele și rudele. De mult plănuiise cum avea să fie, în seara aceea...

Babu Muhammed săpase pe o placă de piatră de pe fațada casei „Casa Fachiran — anul 1946“. Kartar Singh și alți răuvoitori se învîrteau însă într-una în jurul casei strigând:

— Șperțarul! Șperțarul! Casa șperțarului!

Casa cea nouă avea câteva ferestre, dar nici una nu se mai deschidea spre geamul lui Sardar Muhammed, și Fachiran era tristă, tăcută și mîhnită. Șachiran privea îngrijorată la fiica ei și se întreba de ce nu se bucură de viață în noua lor locuință. O vedea mereu tînjind, tăcută. În cele din urmă, după multă gîndire,

își spuse că Fachiran împlinise șaisprezece ani, și cînd o fată împlinește șaisprezece ani...

Într-o zi Șachiran se adresă bărbatului ei:

— Fata noastră a împlinit șaisprezece ani. Noi nu mai avem mult de trăit și singura mea dorință ar fi s-o văd pe Fachiran măritată cu un om bun și destoinic. Numai atunci am să pot închide ochii liniștită.

Știa ei un tînar destoinic — Ser Muhammed — care lucra la fabrica de automobile „Seth Prem Nath și fiul“. Dar cînd Fachiran află gîndurile părinților ei se porni pe un plîns amarnic.

„Ser Muhammed! Ser Muhammed să fie alesul meu, și nu Sardar Muhammed? Nu Sardar Muhammed, sergent din regimentul 15 din Pundjab, ci Ser Muhammed, de la fabrica de automobile...“

Fachiran plîngea deznădăjduită. Degeaba încerca măică-sa s-o mîngîie, să-i aline durerea.

— Fetița mea dragă, spunea Șachiran, mîngîind-o drăgăstos pe păr, nu plînge, fetița mea! Doar ai să locuiești aici, draga mea, în casa ta! Va fi a ta și a bărbatului tău... Atunci, de ce să plîngi drăguța mea?

Dar Fachiran plîngea într-una... și nimeni nu-i cunoștea taina. Trebuia deci să-l uite pe Sardar Muhammed pentru totdeauna și să se mărite cu Ser Muhammed...

...La nuntă a venit multă lume să ureze tinerilor căsătorii viață lungă și fericită. Nu-

mai Sardar Muhammed n-a venit. De altfel la ce bun să fi venit?... Fachiran îl smulse pentru toldeauna din inima ei...

2

Am văzut deci că, pînă în cele din urmă, visul mult dorit al lui babu Din Muhammed și al soției sale s-a împlinit: atinseseră țelul spre care năzuiseră o viață întreagă!

Lăsaseră în urmă grijile și necazurile, venise și pentru ei vremea să se odihnească și să trăiască liniștiți pînă la sfîrșitul zilelor lor. Casa era gata, măritaseră fata și vor avea în sfîrșit și liniștea mult dorită.

Babu Din Muhammed împlinise șazeci și cinci de ani. Și visul lui era să iasă la pensie și să-și trăiască liniștit bătrînețile. Ginerel lui, Ser Muhammed, era un tînăr minunat și cu mult drag de muncă. Ajunsese funcționar la direcția fabricii de automobile „Seth Prem Nath și fiul” și câștiga două sute cincizeci de rupii pe lună.

Adesea, Ser Muhammed pleca în interes de serviciu la Delhi, Madras, Calcutta, Bombay, sau în alte orașe și uneori o lua și pe Fachiran cu el ca să-i arate și ei orașele acestea mari. De astă dată, plecînd la Calcutta, nu știa de ce, dar n-a putut-o lua cu el. În schimb, i-a făgăduit că se întoarce în două săptămîni.

Dar s-a înapoiat mult mai repede. La sosire i-a spus lui Șachiran:

— Știi, mamă, ce bine am făcut că n-am luat-o pe Fachiran cu mine! La Calcutta au început tulburările, peste tot au loc ciocniri între hinduși și musulmani. Am tras pe strada Manictola, dar și acolo s-a pornit măcelul! Am lăsat totul baltă și m-am repezit într-un suflet la gară. Pe peron am văzut trei morți... numai eu știu cum am izbutit să mă întorc! Cît pe ce să mă omoare și pe mine!

Fugind din Calcutta, Ser Muhammed își salvase viața, dar sîngerosul măcel era pe urmele lui.

La Ambala, care se afla la numai cîteva mile de Delhi, ciocnirile începură încă înainte de revărsatul zorilor...

Ser Muhammed, îngrozit, dădu buzna în casă și strigă soacrei și soției sale:

— Repede! Trebuie să fugim! Repede! Toți musulmanii fug în Pakistan! Nu mai putem rămîne aici. Trebuie să fugim cît mai e timp! Impachetați-vă lucrurile în grabă!

Dar bătrîna strigă, ca înnebunită:

— Nu! Niciodată! Asta e casa mea și nu plec nicăieri! Optsprezece ani am strîns ban cu ban ca s-o fac, și acum vii tu să-mi poruncești să părăsesc totul... Nu plec nicăieri! Și nici pe fata mea n-o las să plece. Fugi tu dacă vrei! Între noi totul s-a sfîrșit!

Ser Muhammed și-a pierdut cunpătul:

— Ce înseamnă asta, dragă mamă? Vremea trece și trebuie să înțelegi că ne amenință o mare primejdie.

Intre timp sosi în goană și babu Din Muhammed. Strigă și el cu glasul sugrumat de emoție:

— Să fugim! Repede! Adunați-vă lucrurile! Luați numai ce ne face cu adevărat trebuință! Celelalte le lăsați toate aici. Repede! Repede! Impachetați!

Șachiran amuți. Dar după o clipă începu să strige:

— Taci! Ai înnebunit? Nu plec nicăieri! Nu-mi las casa! Optsprezece ani am adunat ban cu ban pentru ea! Nu plec nicăieri! N-ai decît să pleci, dar eu nu ies de-aici! E casa mea! Casă mea!

Și Șachiran începu să plîngă, desperată.

Deodată se auzi o bătaie în ușă. Inspăimîntat, babu Din Muhammed se duse și deschise: în prag stătea Kartar Singh. Era beat. Abia se ținea pe picioare.

Văzîndu-l pe babu Din Muhammed, izbucni în rîs, dar deodată deveni serios. Spuse:

— Nu te teme, Babu Din Sah! N-am venit să te omor! Ha! Ha! Ha! Nu eu, ci Djoghindor Singh și Mohan Lal vor să te ucidă! Eu îți sînt prieten! Îți sînt frate! De-asta am și venit! Ha! Ha! Ha! Spune-mi babu Din, cînd ai de gînd să fugi? Ha! Ha! Ha!

Babu Din se uită desperat la Kartar Singh și șopti:

— Unde să fug, Kartar? Unde să fug, prietene?

Kartar Singh, clătînîndu-se amețit, izbucni din nou în rîs:

— Unde? În Pakistanul tău, babu sahib! Pakistanul este locul cel mai potrivit pentru șperțari, Pakistanul este și el casa șperțarilor, babu Din. Ha! Ha! Ha!...

În alte vremuri babu Din n-ar fi răbdat jig-nirea. Dar de astă dată fu nevoit să tacă.

3

Babu Din Muhammed și soția lui au închis pentru ultima oară și pentru totdeauna ferestrele casei lor și au pornit la drum spre noua lor patrie. În gară aștepta un tren special, ce avea să-l ducă în Pakistan. Intre timp însă, în piața Lal Kirti, casa bietului funcționar, clădită din economiile strînse ban cu ban timp de optsprezece ani, ardea. Limbile de foc jucăuse, trîmbele de fum și scînteile se ridicau pînă-n înaltul cerului, unde se vedeau avioanele ce se îndreptau în zbor grăbit spre Lahore, Caraci sau alte orașe din Pakistan, în timp ce jos, în șes, o garnitură specială pornea din gara Ambala spre aceeași destinație. Trenul era tic-sit: bărbați, femei, copii, geamantane, lăzi,

boccele... Inghesuială și căldură de nesuferit. Minați de frica de moarte și de dorința de a trăi, toți acești nenorociți porniseră la drum.

Prin văzduh șuierau gloanțele. Se auzeau strigătele și gemetele muribunzilor.

La vreo patru mile depărtare se aflau hotarele domeniului Patiala — hotarele morții. De o parte și de alta a căii ferate, unde înaintau coloane de autocamioane și de automobile blindate, se auzea scrișnetul șenilelor și țipelele bietelor victime. Presărind cu o ploaie de gloanțe satele prin care treceau și distrugând ogoarele înfloritoare, mașinile înaintau spre stația de cale ferată, unde se oprise garnitura specială pentru a-i lua pe fugarii din Patiala. Era atîta inghesuială și aerul încins de arșiță era atît de greu, încît Fachiran simți că-i vine rău. Aproape leșinată șoptea cu buzele uscate și crăpate:

— Apă! Apă! Apă!...

Dar apă nu era. Secasera parcă toate râurile, pîraiele și lacurile Pakistanului și ale Indiei. În schimb, curgeau pîraie de sînge ce se transformau în rîuri, iar rîurile se scurgeau în lacuri...

Trenul se apropie de stația Sarhind. Ser Muhammed, luînd o căldare, se apropie de ieșire. Dar conductorul strigă:

— Nu ieșiți din vagoane. Strict interzis!

— La dracu, interzis! Trebuie să ies! Apă! Apă!

— Nu ieșiți din vagoane!

În clipa cînd Ser Muhammed păși pe peron, răsună o împușcătură. Omul duse mîna la piept și căzu. Apoi, ridicîndu-se în coate, întinse brațul spre clădirea gării implorînd:

— Apă, apă!...

Raia îi sporise setea. Apă nu era nicăieri. În căldare se scurgea doar un firicel subțire de sînge. Ser Muhammed se tîrî spre vagon, dar trenul porni și se depărtă încet de gară, lăsîndu-l acolo, pe peron. Babu Din Muhammed se repezi spre ușa vagonului și strigă, îngrozit:

— Ser Muhammed! Ser! Ser!

Un necunoscut, alungîndu-și o lacrimă ce i se aninase pe gene, zise cu tristețe:

— Liniștește-te, frate și șezi. Crezi că te mai aude?... Degeaba-l strigi! Tot nu-ți mai poate răspunde, nenorocitul!

Și groaza se înstăpîni printre călători.

Fachiran, înnebunită, își smulgea părul, își sfîșia cu unghiile obrazul și pieptul, își rupea hainele de pe ea, pînă cînd, în cele din urmă, sleită de puteri, căzu grămadă, fără de simțire...

Trenul se apropie de Djalanhir.

Ser Muhammed nu era acolo. Nu era nici în stația următoare, Amritsar. Rămăsese la Sarhind.

Iată-i în sfîrșit și în Lahore, dar Ser Muhammed rămăsese în gara morții...

Babu Din Muhammed și ai săi rămaseră aproape două luni în lagărul Valtan, din Lahore. Izbuti în cele din urmă să găsească o casă goală, a unui oarecare Narindar Singh, care, sau fusese omorât, sau fugise în India. De data asta lui babu Din nu-i mai trebuiră trei căruțe: îi ajunse una singură. Își lăsase toate lucrurile în India. Poate că în ziua în care fugise, și Narindar Singh spusese soției sale:

„Să plecăm! Repede! Adună-ți repede lucrurile! Ia numai ce ne-ar putea fi cu adevărat de trebuință, celelalte lasă-le aici! Mai repede! Mai repede!”

Cînd babu Din Muhammed și ai lui se mutaseră în casa aceea, nu găsiseră țipenie de om între zidurile sale. Babu Din Muhammed credea că soția și fiica lui o să fie bucuroase de descoperirea lui și că au să uite de pierderea casei lor. Dar Fachiran de-abia se uită în juru-i și se lăsă, sfîrșită, pe patul care fusese pesemne al soției lui Narindar Singh. Se simțea atît de nenorocită! Nu se simțea în patria ei, aci în Pakistan. Se gîndi apoi la ziua în care se mutase odinioară, în casa lor din India; atunci își pierduse pe alesul inimii ei, acum își pierduse bărbatul și viața-i era zdrobită.

Fachiran plîngea și se întreba, nedumerită, de ce guvernării lor ardeau casele, de ce aruncau oamenii pe drumuri, sortindu-i morții și mizeriei? De ce făcuseră din acest pămînt o țară a suferinței, a orfanilor, a mizeriei și a morții?

În casa lui Narindar Singh rămăseseră la locul lor toate lucrurile: paturi, dulapuri, cușorul cu hainele și rufăria, ba chiar și un palton de damă. Pe pereți erau agățate două perechi de brățări roșii, pe masă stătea un aparat de radio, iar pe perete era atîrnat portretul unei fete tinere, îmbrăcată într-o mantie neagră și ținînd în mînă o diplomă de la institutul de arte. Unul dintre dulapuri era plin de cărți, pe ale căror coperte scria în caractere de tipar europene „Ișar Kaur“, iar deasupra portretului, pe albul peretelui stătea scris cu sînge:

„Dragul meu Narindar! Ai plecat din lumea aceasta. Nu mi-a mai rămas nimic din viață. Vin la tine!”

A ta,

Ișar Kaur“.

De cînd pășise în casa aceea, Fachiran nu-și mai putea lua ochii de pe rîndurile acestea, pe care le citea și le recitea într-una. I se părea că literele de pe perete fuseseră scrise cu sîngele inimii ei. Retrăia viața lui Ișar Kaur, i se părea că brățărilor roșii de pe perete erau brățărilor ei de nuntă, brățărilor pe care conducătorii naționaliști le smulseseră fără milă de pe brațele-i lipsite de pîneri... India și Pakistanul dobîndiseră o pretinsă libertate cu prețul unor jertfe fără de număr. Această pretinsă libertate fusese plătită cu munți de cadavre, mări de sînge și sute și mii de cămine distruse. Mînia poporului, suferința și jalea atîtora ce plîngeau viețile celor uciși, rușinea pentru femeile pîngărite și durerea pentru orfani, iată din ce era format cortegiul acestei pretinse libertăți.

Căpeteniile naționaliste țineau discursuri la radio; la parazi treceau în revistă armatele naționaliste. Organizau recepții, unde tronau în fotolii. Societățile de cinematografie engleze și americane făceau pentru ei filme în serie. Pe ecranele cinematografelor „Regal“, „Plaza“, „Țara visurilor“, „Odeon“ rula film care ilustrau dezmembrarea Indiei. Pe ecrane nu rula însă nici un film în care să fie vorba despre Ișar Kaur; nici un film nu o arăta fugînd aproape goală din casa ei, lăsînd totul în voia soartei. După cum în nici un film nu se vedea casa lui Fachiran cuprinsă de flăcări, sau

pe Ser Muhammed dîndu-și ultima suflare pe peronul gării din Sarhind. Nu se arătau decît adunările din parlamentul Indiei și al Pakistanului, prezentîndu-le spectatorilor pe excelențele lor domnii guvernanți, în timp ce flăcările care mistuiseră casa lui Fachiran sau scrisoarea de rămas bun, scrisă de Ișar Kaur cu litere de sînge rămîneau ascunse privirilor căpeteniilor naționaliste și ale popoarelor din lumea întreagă, care nu vedeau decît lozincile scrise cu litere de-o șchioapă:

„Trăiască India!“ Asta după ce sute de mii de hinduși fuseseră uciși fără milă!

„Trăiască Pakistanul!“ În timp ce sute de mii de pakistanezi nu ajungeau să vadă noua lor patrie, Pakistanul, deși contribuiseră cu sume mari de bani, jertfiseră viețile părinților și ale rudelor lor și își vărsaseră sîngele pentru Pakistan. Iar acei care izbutiseră să-l vadă îl căutau pe Ser Muhammed, căutau o casă în care să-și odihnească bătrînețile, căutau veshminte ca să-și acopere goliciunea, căutau pine, apă și cele trebuitoare traiului — căutau viața!

După o îndelungată căutare, babu Din Muhammed izbuti în cele din urmă să capete o slujbă de factor la oficiul poștal al orașului. După treizeci și cinci de ani cît muncise ca funcționar la biroul comisariatului districtual, Din Muhammed se vedea „avansat“! Era factor! Trebuia să uite pentru totdeauna gîndul

că ar putea ieși la pensie. „Libertatea“ îl izgonise din casa lui. Babu Din Muhammed avea șazece și cinci de ani și trebuia să ia viața de la început. Trebuia deci să adune iar ban cu ban ca să-și facă un adăpost. Trebuia din nou să caute un bărbat fiicei sale. Trebuia să ia totul de la început. Și asta acum la vârsta de șazece și cinci de ani...

Șachiran nu se putea uita la fata ei fără să izbucnească în plâns. Începea ea să născocască tot felul de lucruri pentru a o face să iasă din deznădejdea care pusese stăpânire pe ea, dar zadarnic era totul! Nimic n-o putea face să uite de nenorocirea ei.

Până la urmă Șachiran își spuse că trebuie neapărat să facă în așa fel, ca fiica ei să nu mai stea zile întregi în fața rîndurilor scrise cu sînge pe care le citea și le recitea într-una, și într-o seară îi spuse bărbatului ei:

— Pentru Dumnezeu, caută să faci ceva! Nu mă mai pot uita la fata noastră fără să-mi sîngereze inima! O să moară! În numele pro-rocului nostru Mohammed, îndură-te să faci ceva pentru ea.

Peste cîteva zile babu Din Muhammed veni acasă cu o căruță. Nu-l aduse nici pe Sardar Muhammed, nici pe Ser Muhammed, dar făcuse rost de o mașină de cusut, veche și demodată pe care stătea scris: „Sita Ram, croitor“. Vînduse brățările de aur ale nevestei sale și smaraldele lui Fachiran și cumpărase ma-

șina la piața de vechituri, cu o sută cincizeci de rupii, în nădejdea că Fachiran, luîndu-se cu munca, va mai uita de durerile ei.

Și mașina începu să țacăne iar vecinii începură, unul cite unul, să calce pragul familiei babu-ului. Din Muhammed era un bun poștaş, le aducea scrisorile la timp, iar nevasta și fata lui coseau bine. Tot mai multe femei veniră să le dea la cusut îmbrăcăminte, pentru ele și pentru copiii lor. Dar nevasta celui mai înstărit locuitor al cartierului, Abdula Sitar, era o femeie rea și invidioasă și, cu toate că nu avea nevoie de haine, nu s-a lăsat pînă n-a intrat în casa lor ca să vadă cum trăiesc refugiații. S-a învîrtit în dreapta, în stînga, și-a vîrît nasul peste tot și s-a uitat la fiecare lucrușor în parte; nimic n-a scăpat privirilor ei agere. Intr-o clipă a făcut socoteala cam cît prețuia tot ce era în casa aceea, începînd cu aparatul de radio și sfîrșind cu mașina de cusut.

Abdula Sitar nu era numai funcționarul departamentului pentru treburile cetățenești, ci și frate bun cu unul dintre membrii Adunării legislative. Iar soția lui era sora șefului departamentului de colonizare¹.

Intr-o zi soția lui Abdulah Sitar a dat o masă mare, la care a poftit pe toate nevestele

¹ Departamentul care se ocupă de transferul populației musulmane în Pakistan (n. r.).

funcționarilor superiori; au stat îndelung de vorbă despre casa babu-ului Din Muhammed și pînă la urmă au ajuns la încheierea că întrucît în Pakistan cei mai-marii lumii (doar veniseră acolo cu avionul, nu cu trenul săracimii!) fuseseră primii sosiți, toate bunurile Pakistanului trebuiau să fie ale lor, puținii aleși.

Drept care, chiar a doua zi, pe ușa casei lui babu Din Muhammed a fost lipit un aviz al departamentului de colonizare, care îi pune în vedere că în termen de trei zile să evacueze casa, în caz contrar urmînd să fie scoși cu poliția.

Trei zile de-a mîndul a alergat Din Muhammed de la o instituție la alta, de la un șef la altul, dar degeaba! Ce era el? Un biet poștaş! Pretutindeni a fost întîmpinat cu unul și același răspuns: „Nu vă putem ajuta cu nimic“...

6

În a patra zi inspectorul departamentului, însoțit de patru polițiști, dădu năvală în casa babu-ului Din Muhammed și le scoase pe Sachiran și pe Fachiran în stradă. Cînd babu Din Muhammed încercă să-și ia mașina de cusut, cumpărată cu o sută cincizeci de rupii, unul din polițiști îl opri zicîndu-i:

— Ia te rog, las-o la loc! De ce pui mîna pe lucruri străine?!

Babu Din Muhammed încercă să protesteze:

— E mașina mea, sahib! Am cumpărat-o pentru fiica mea, după ce am sosit aici! Am vîndut brățărilor soției și smaraldele fetei. Am nădăjduit că o să-i ajute să-și mai uite durerea ei. Am dat pe ea o sută cincizeci de rupii, sahib!

Inspectorul întrebă:

— Ai chitanță? Dacă într-adevăr ai cumpărat-o dumneata, trebuie să ai chitanță.

Babu Din Muhammed își pierdu cumpătul:

— Chitanță?! Chitanță?! De unde să am chitanță!

Atunci inspectorul hotărî:

— Las-o aici. E limpede că mașina asta a fost furată de la hinduși!

Babu Din Muhammed se rugă:

— Crede-mă, sahib! E mașina mea! Jur pe dumnezeul meu, jur pe prorocul Mohammed, jur pe sfîntul Coran că e mașina mea. Eu am cumpărat-o! Pentru fiica mea! Vă implor! Fie-vă milă de ea, o biată văduvă, sahib!

Dar inspectorul nici nu-l mai asculta. Se urcă în automobil și plecă însoțit de polițiști. Babu Din alergă în urma lor:

— Pentru numele dumnezeului nostru, prorocul Mohammed, pentru sfîntul Coran...

Sachiran și Fachiran, cu capetele plecate, își tirau pașii în urma lui. Ajungînd la locul unde

se întâlnesc cele cinci ale ale parcului Goll, se aşezară, sleite de puteri, lângă un panou al departamentului de colonizare care reprezenta un bărbat şi o femeie, istoviţi şi zdrenţuiţi. Dedesubt scria, cu litere uriaşe : „Datoria noastră naţională este să le oferim o patrie !“

Din locul acela porneau cinci alei. Una ducea la porţile Bhaşilor, a doua spre colegiul guvernamental, a treia spre Malroud, a patra spre palatul guvernatorului general, iar a cincea, şi ultima, spre Gudjranvala, cât despre a şasea...

Poate că pe cea de a şasea porni babu Din Muhammed în căutarea Pakistanului. Şi o luă pe aleea aceasta pentru că şi el cotizase la fondul Pakistanului, pentru că timp de optsprezece ani încheiaţi adunase ban cu ban ca să-şi facă o casă, pentru că îşi măritase fata şi îi cumpărase maşină de cusut. Aştepta acum să capete din partea Pakistanului o recipisă, trebuia să-l găsească pe şeful cel mai mare al departamentului, pentru că pe aleea a cincea îl aşteptau două femei nenorocite... Fuseseră ridicate şi învinuite de cerşetorie.

Femeile plîngeau. Plîngeau şi-l strigau :

— Intoarce-te Din Muhammed ! Intoarce-te şi salvează-ne ! Scoate-ne de aici ! Apără-ne !

Femei fără minte ! Oare voi nu ştiţi că într-o ţară „liberă“, în Pakistanul făurit de mîna Creatorului nu există crimă mai mare decît cerşetoria ?

Dar ce se întîmplase cu babu Din Muhammed ? Il căuta pe cel mai mare şef al departamentului, care se află foarte departe de aici : tocmai la capătul celei de a şasea alei. De aceea, zadarnic plîngeţi şi-l chemaţi voi, biete femei. Nici glasul vostru, nici al altora nu-l va putea ajunge. Numai cu lacrimi şi vaiele nu se pot deschide porţile Pakistanului.

Spuneţi-mi : se vor deschide oare vreodată în faţa săracilor porţile minunatului palat ?...

MANIC BANERDJI

MİNİA

S tăteam cu Monorandjan la o măsuță, într-o cafenea, când deodată zise:

— Știi, îmi aduci aminte de Bhairab. Și el avea obiceiul să te tulbure cu privirea lui scrutătoare.

— Nu pari de loc tulburat! Dar cine e Bhairab?

— Un țăran din Eacșmipur. Dacă ai ști ce caracter ciudat are...

— Țăran sărac? îl întrerupsei eu.

— O, da! Are numai un acru și jumătate de pământ.

— Pentru prima oară când aud de un țăran, și încă sărac, că e om de caracter! Când nu ai nici pământ, nici haine, sănătos nu ești și depinzi cu totul de bunul plac al moșierului caracterul e un lux inutil!

Monorandjan zîmbi:

— Poți să-i dai acestei însușiri și alt nume,

dacă vrei. Să spunem răutate, irascibilitate, cum poțezi dumneata. La urma urmei nimeni nu poate răpi ura, mînia și celelalte simțăminte unui om care nu are nimic altceva pe lumea aceasta. Dar să-ți spun povestea lui.

Bhairab era un flăcău de statură potrivită, lat în spete și cu trăsăturile feței aspre. De sub fruntea îngustă priveau doi ochi plini de voință. Fiindcă avea obiceiul să privească cercetător chipurile tuturor, persoanele sus-puse și oamenii bogați se simțeau deseori prost cînd aveau de-a face cu el. În fundul sufletului lor nu-l puteau suferi.

În fața moșierului stătea smerit, cum se și cuvenea, cu mîinile adunate lîngă trup și-i răspundea la întrebări cu supunerea obișnuită. Dar în loc să plece ochii, îl privea cercetător, drept în ochi. Asculta tăcut toate blestemele și ocările, așa cum le ascultasera toți strămoșii lui, dar la răstimpuri prin ochii lui treceau luciri de răutate, luciri înfricoșătoare.

Moșierul Rakhal Babu era destul de puternic ca să-l poată nimici pe Bhairab într-o clipită. Ar fi fost de ajuns o poruncă. Dar îi era teamă de Bhairab.

La drept vorbind, tot satul se cam temea de el și mulți dintre țărani încercaseră pe pielea lor blîndețea caracterului său. Pentru că, la mînie, Bhairab ar fi fost în stare să-l snopească în bătaie chiar și pe inspectorul de poliție. De

altfel, a și făcut-o într-o zi, cînd inspectorul a făcut o glumă grosolană pe seama lui. E drept că s-a ales cu închisoare, în urma isprăvii, dar asta nu l-a cumințit cîtuși de puțin.

Într-o zi vaca unui vecin a intrat pe ogorul lui, și Bhairab i-a spart vecinului capul cu o biță. Ba mai mult, a bătut cu bița și vaca pînă ce, biata de ea, a murit. Așa a ajuns Bhairab din nou la închisoare. Fapta lui stîrnise nemulțumirea tuturor. Era gata să se supună obișnuitului canon pentru uciderea vacii¹, dar cînd auzi mustrările usturătoare ale brahmanului, își ieși din fire.

— Dacă ești brahman, fă-ți meseria și-ai tăta tot! Nu ai dreptul să mă jignești! Ieși afară. Nu mai fac nimic. Mai bine zece vieți în iad.

Prietenii și rudele lui se fereau ca de rele să se certe cu el. Dar erau zile cînd omul își ieșea din fire pentru orice fleac, și furia lui lua formele cele mai neașteptate.

Într-un rînd, de pildă, femeia lui, Kali, s-a îmbolnăvit și el s-a dus atunci la negustorul Sambhu să cumpere sago de o ana. Sambhu l-a dat ce-l ceruse.

— Cîntărește-mi marfa! ceru Bhairab.

— Ia mai lasă-mă în pace! Și așa ți-am dat mai multă! Auzi la el! Cere sago de o ana, și mai vrea să i-l și cîntăresc!

Bhairab izbucni:

¹ În India vaca e socotită un animal sacru; uciderea unei vaci este aspru pedepsită (n. r.).

— Pentru mine și o ana e ban greu! Cîntărește îți spun! Dacă e mai mult, ia înapoi ce-l al dumițale! N-am venit să-ți cer de po-mană.

Mușteriii din prăvălie erau numai urechi, curioși să vadă ce-o să mai fie.

Drept răspuns Sambhu, negustorul, cu o expresie de dispreț pe față, îi trînti zicala „Cine mănîncă sago de o ana, capătă o soacră, dar de nevastă s-a șters pe bot!”

Asta a fost însă prea mult pentru Bhairab, care luă sago-ul și-l zvîrlî drept în obrazul negustorului:

— Na, mănîncă-l singur!

Dar cum aceasta i s-a părut prea puțin, și-a vîrît mîinile într-un vas cu zahăr, a luat doi pumni plini și, azvîrlînd totul în nasul lui Sambhu, a strigat:

— Na! Mănîncă-l cu zahăr!

Rezultatul a fost cel așteptat: Bhairab se pomeni iar la închisoare.

La urma urmei, nu era decît un biet țaran sărac, lipsit de drepturi. Din nenorocire, nu-și dădea seama că era rob, și oamenii de felul lui, cînd sînt cuprinși de mînie, nu-și mai dau seama de realitate. Nici măcar nu-și pun întrebarea dacă vor mai rămîne în viață sau nu.

În Lacșmipur — districtul unde locuia Bhairab — începuseră tulburările: țărani se hotărîseră să nu-l mai lase pe moșier să scoată pe ascuns orezul ca să-l vîndă la preț de spe-

culă. Le era viața însăși amenințată. Desperați, se adunară ca să se sfătuiască și să vadă cum ar putea scăpa din situația aceea nenorocită. Era și Bhairab printre ei. Aflînd de fărădelegile moșierului speculant, izbucni:

— Nu e vorba numai de a-l împiedica să scoată de aici orez. Trebuie mai întîi să scăpăm de moșier și numai după aceea să ne gîndim cum să oprim specula cu orezul!

Bătrînul Banamali îl întrerupse:

— Taci, Bhairab! Nu e de glumă!

— Atunci, faceți cum vă taie capul, și nu mă mai chemați la sfat!

Și Bhairab plecă. La drept vorbind nimănui nu i-a părut prea rău. De cîte ori nu le adusesese nenorocire altora, din pricină că era nestăpînit la mînie. Dar, după părerea celor care aveau puterea în mîini, pînă și cea mai slabă manifestare de nemulțumire din partea sărăcimii constituie o amenințare, ce trebuia deci înăbușită din prima clipă.

Nici prin vis n-ar fi visat bieții țărani ce răfuială avea să urmeze. Moșierul și cozile lui de topor au început să terorizeze tot districtul. La început sătenii s-au speriat, apoi, unindu-se, au respins atacurile bandiților. În unele sate țărani s-au organizat atît de bine, încît bandiții tocmiți de moșier nici n-au mai îndrăznit să pună piciorul pe acolo.

Căsuța lui Bhairab se afla tocmai afară, la marginea satului. Într-o noapte, bandiții au

dat buzna la el și l-au legat cu frînghii de un stîlp de lemn. Băiețașul, speriat plîngea în brațele mamei-si. Nemernicii au smuls copilul din brațele mamei și l-au legat în spatele lui Bhairab. Apoi au violat-o pe Kali, chiar în fața bărbatului ei.

Întrerupîndu-și brusc povestirea, Monorandjan mă întrebă:

— Ce spui de una ca asta? Să-ți bați joc de o femeie în fața bărbatului ei!... Și soldații americani, beți, fac de-astea! De unde sadismul ăsta?

— De unde? Omul care săvîrșește atrocități este împins la așa ceva de un simțămînt de frică. Hitler a săvîrșit nenumărate crime, care totuși nu i-au folosit la nimic. Și cozile de topor ale moșierilor sînt nemernici de teapa lui.

După un răstimp, Monorandjan grăi din nou:

— Probabil că ai dreptate... Apoi își continuă povestirea. La plecarea lor, Kali zăcea în nesimțire, iar în luciul geamurilor jucau pîlpîiri de flăcări: bandiții dăduseră foc caselor învecinate...

Cînd femeia și-a venit în fire, Bhairab se rugă:

„Dezleagă-mă, draga mea“.

Mirată de blîndețea glasului său, Kali îl întrebă:

— N-ai să-mi faci nimic, nu-i așa?

— Firește că nu! Dezleagă-mă însă mai repede; mi-e teamă că ne moare copilul!

Kali aprinse în grabă o lumină, se uită la copil și izbucni în lacrimi: soțul ei avusese dreptate — băiețașul își dăduse sufletul.

Bhairab șopti din nou:

„Acum dezleagă-mă“.

Tremurînd de frică, biata Kali se apucă să desfacă nodurile. Spalma care o stăpînea era lesne de înțeles. Îl cunoștea ca nimeni altul pe bărbatul ei. De cîte ori n-o bătuse, așa, din senin! Trupul ei păstra încă urma loviturilor lui.

Și se întrebă cum de a putut îndura toate grozăviile care se petrecuseră în noaptea aceea?! Dacă, în mînia lui năprasnică, avea s-o ucidă?

Cînd l-a dezlegat, Bhairab s-a așezat jos, pe podeaua de lut, cu spatele rezemat de stîlpul de care fusese legat. Nu părea să-l fi tulburat nimic. Nici faptul că femeia lui fusese necinstită, nici faptul că fiul lui murise gîtuît cu frînghia. Nu dădea semne de mînie, nici de deznădejde...

Lui Kali îi secaseră lacrimile.

După cele întîmplate, cum ar mai fi putut să-și verse focul o inimă atît de încercată, ce avea de întîmpinat noi suferințe?

Deodată Bhairab șopti:

— A intrat cineva în casă!

— Eu sînt Banamali, răsună o voce. Vin

și alți oameni încoace. N-am putut răzbi pînă la tine; tot satul geme de patrulare înarmate! Nici prin cap nu ne-a trecut că ar putea să-ți calce casa! Știam că după cearta aia cu negustorul, te-ai ținut tot timpul deoparte...

— Asta-i soarta săracilor, rosti Bhairab.

Banamali fu mirat de liniștea ce răzbătea din glasul lui. Pînă atunci nimeni nu-l mai auzise vorbind așa. Privindu-l cu luare aminte la lumina slabă a lămpii, Banamali se întreba: „Nu cumva și-a pierdut mințile?” Spuse totuși:

— Va veni și ziua răzbunării!

Dar Bhairab răspunse cu același glas liniștit:

— O da! Și încă foarte curînd. O să ne răzbunăm pentru toate. O să ne răzbunăm cu vîrf și îndesat!

Prietenii și vecinii sosiră unul după altul și pe fiecare îl miră liniștea lui Bhairab. Șezînd cu femeile într-un colț, Kali plîngea pe înfundate. Auzindu-i suspinele Bhairab încercă s-o liniștească:

— Nu plînge draga mea. O să-i facem noi să-și muște mîinile pentru ce-au făcut!

După înmormîntarea copilului, Bhairab și Kali își strînseră lucrurile și se mutară în inima satului, în căsuța lui Brodjen Das.

Dar cu greu mai recunoșteau acum oamenii din sat pe omul nestăpînit și aprins la mînie ce fusese Bhairab. Se înscrisese într-una din

celele înghebate de localnici ca să-și apere căminurile și zile întregi umbla prin sat, vorbind oamenilor în cuvinte simple despre clipele îngrozitoare prin care îi fusese dat să treacă. Și încheia totdeauna așa:

— Fraților! Va veni oare vreodată pentru noi ceasul răzbunării?

Cu o săptămînă mai tîrziu aceeași bandă atacă în miez de noapte casa unuia dintre săteni. Tocmai apucaseră să-l lege, pe el și pe talcă-său, dînd să se repeadă la femeia și la sora lui, cînd Bhairab, însoțit de un grup de săteni, înconjură casa. Intr-o clipită, așa cum se repede tigrul asupra prăzii, se repezi Bhairab asupra siluitorilor. Și abia acum cînd îi văzură chipul înspăimîntător, desfigurat de mînie, Banamali și ceilalți oameni pricepură cît de mult se schimbase Bhairab.

Și nu se mai mirară, văzîndu-l a doua zi la fel de stăpînit și de liniștit.

CUPRINS

	<u>Pag.</u>
Cuvînt înainte	3
<i>Prem Ciand</i>	
SMERENIE	9
<i>Crishan Chandar</i>	
NUNTA	31
<i>Mulk Raj Anand</i>	
GIZMARUL ȘI MAȘINA	53
IDILA ÎN CAȘMIR	73
<i>Ibrahim Gialis</i>	
SCLAVUL LIBER	87
<i>Manic Banerdji</i>	
MINIA	113

Responsabil de carte : M. Scarlat
Tehnoredactor : S. Malcas
Corector : M. Eșeanu

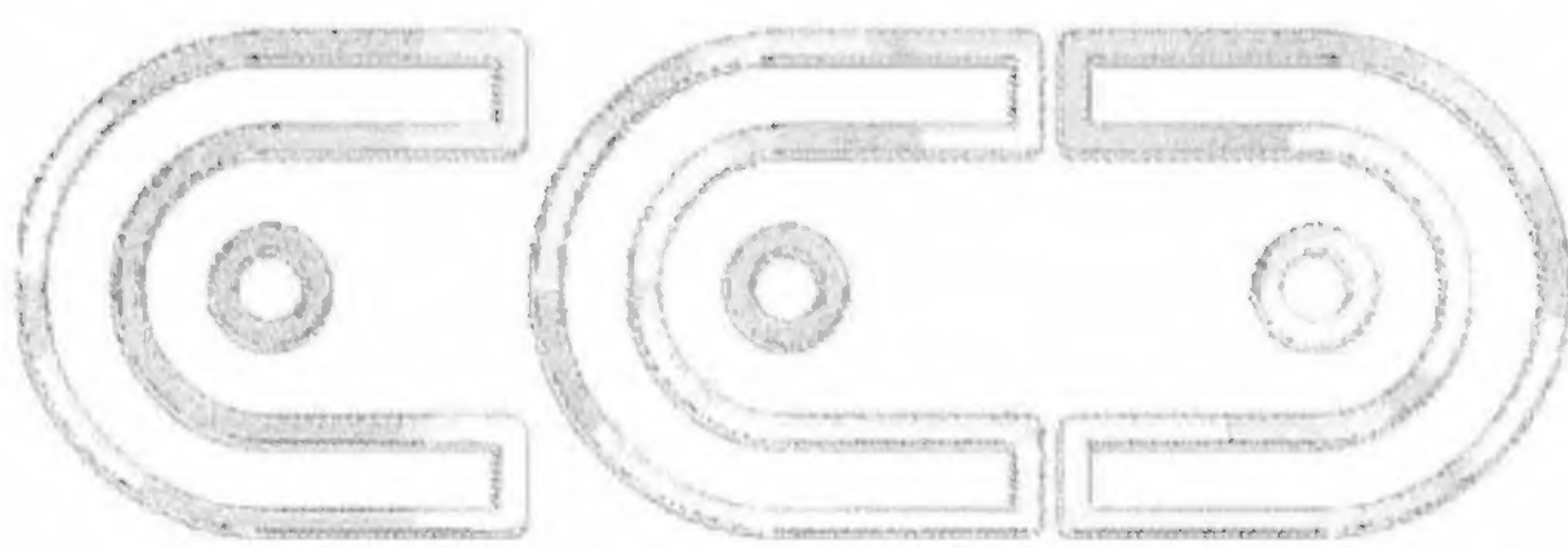
---

*Dat la cules 27.1.955. Bun de tipar 14.11.955. Tiraj
15.100 exemplare. Hirtie editiuni tip B. de 60 gr.
m.p. Ft. 700 × 1000/32. Coli ed. 3,77. Coli de ti-
par 4. Prețul unui exemplar 1,50 lei. Editia 1.
Comanda 1731. A. nr. 06429. Pentru bibliotecile mici
indicele de clasificare 8 A=R*

Tiparul executat sub com. nr. 1098 la
Combinatul Poligrafic Casa Scintei
„I. V. STALIN”, București — R.P.R.

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

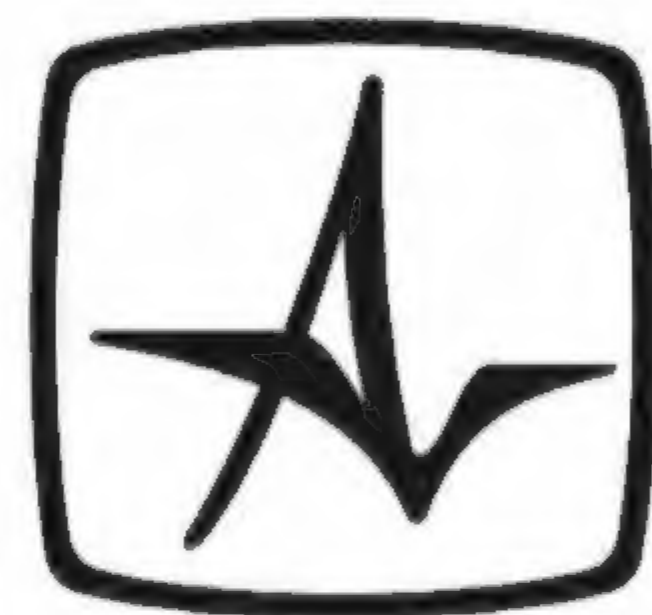

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

Clubul Cartii digitale 2023